

LUNDS UNIVERSITET
Nordiska språk
Maria Dammeyer
D-uppsats HT-06
Handledare: Gunlög Josefsson

Är väggarna *malede* eller *malet*?

En undersökning av kongruerande och icke-kongruerande former av perfektparticip vid predikativ användning i muntlig och skriftlig översättning från svenska till danska

Maria Dammeyer

Sammanfattning

I modernt danskt språkbruk finns en tendens att välja icke-kongruerande form av perfektparticip istället för kongruerande i meningar som *Væggene er malet* och *Naboerne er interesseret*, så att man inte längre skiljer på verbalt och adjektiviskt perfektparticip i predikativ användning.

Syftet med föreliggande undersökning var att ta reda på hur perfektparticip i predikativ användning uttalades respektive skrevs på danska, i en informantgrupp bestående av 10 informanter, varav 5 var kvinnor och 5 män. Metoden var att låta dessa informanter översätta en svensk text till danska, först muntligt och sedan skriftligt. Som komplement till min metod använde jag senare ytterligare två informanter till att lyssna på perfektparticipen i det inspelade materialet från undersökningen, för att de skulle uppge vilka former de hörde.

Undersökningen visar att de manliga informanterna i större utsträckning än de kvinnliga informanterna valde den kongruerande formen av perfektparticip vid den muntliga undersökningen, trots att de inte själva var medvetna om detta. I de kvinnliga informanternas uttal var det ett uttal med [əð] som dominerade, och dessa informanter uppvisade en större medvetenhet om att både kongruerande och icke-kongruerande former av perfektparticip existerar i danska språket. I den skriftliga översättningen var det dock hos både de kvinnliga och de manliga informanterna den icke-kongruerande formen som valdes i störst utsträckning.

Innehåll

1 Inledning	5
1.1 Syfte.....	5
1.2 Frågeställningar och förväntningar.....	6
2 Material och metod.	6
2.1 Huvudundersökningens material och metod.....	6
2.2 Komplettering till metoden.....	8
2.3 Disposition.....	9
3 Bakgrund.....	9
3.1 Tidigare forskning.....	9
3.2 Perfektparticip i svenskan och danskan – genomgång och jämförelse.....	9
3.3 Normativa språkregler och språkkänsla.....	15
4 Resultatredovisning	16
4.1 Testundersökning av en kvinnlig och en manlig informant.....	16
4.2 Redovisning av huvudundersökningen.....	17
4.2.1 Fonetiska symboler och grafem använda i redovisningen.....	17
4.2.2 Beskrivning av meningarna i översättningstexten.....	18
4.2.3 Muntlig översättning.....	19
4.2.3.1 Kvinnliga informanter.....	19
4.2.3.2 Manliga informanter.....	21
4.2.4 Skriftlig översättning.....	22
4.2.4.1 Kvinnliga informanter.....	23
4.2.4.2 Manliga informanter.....	24
4.2.5 Jämförelse av resultaten.....	26
4.2.5.1 Kvinnliga informanter, jämförelse muntlig och skriftlig översättning	26
4.2.5.2 Manliga informanter, jämförelse muntlig och skriftlig översättning..	28
4.2.6 Jämförelse kvinnliga – manliga informanter.....	29
4.2.7 Översättningen av <i>öppnade</i> och <i>öppnat</i>	30

4.2.8 Informanternas egna reflektioner.....	30
5 Redovisning av den kompletterande undersökningen.....	32
5.1 Resultat från den kompletterande undersökningen.....	32
5.2 De två kompletterande informanternas egna reflektioner.....	33
5.3 Jämförelse mellan resultaten från huvudundersökningen och kompletteringen.....	34
6 Analys.....	36
6.1 Analys av huvudundersökningens resultat.....	36
6.1.1 Analys av den muntliga och skriftliga översättningen i båda grupper.....	36
6.1.2 Påverkade verbal eller adjektivisk tolkning vilken form som uppträdde?	38
6.1.3 Påverkades informanterna av de svenska formerna vid översättningen?.....	40
6.2 De kompletterande informanterna och undersökningens resultat.....	40
6.2.1 Hörde alla som lyssnade samma uttal?.....	41
7 Sammanfattning och diskussion	42
Litteratur.....	45
<i>Appendix 1: Översättningstexten</i>	<i>47</i>
<i>Appendix 2: Jämförelse muntlig och skriftlig översättning – kvinnliga informanter.....</i>	<i>48</i>
<i>Appendix 3: Jämförelse muntlig och skriftlig översättning – manliga informanter.....</i>	<i>49</i>
<i>Appendix 4: Jämförande tabell – kvinnliga informanters uttal.....</i>	<i>50</i>
<i>Appendix 5: Jämförande tabell – manliga informanters uttal.....</i>	<i>51</i>

1. INLEDNING

Genom att undervisa vuxna danskar i svenska vid en språkskola i Köpenhamn kom jag i kontakt med ett problematiskt gränsområde i det danska språket: kongruerande och icke-kongruerande perfektparticip. I samband med att eleverna skulle lära sig de olika böjningsformerna för perfektparticip i svenskan, blev det klart att det rådde stor osäkerhet kring hur de motsvarande danska participen skulle böjas. De meningar det gällde var *Bordet är dukat* respektive *Borden är dukade*. Frågan som uppkom var: Kongruensböjs perfektparticipet i predikativ användning i danskan? Ska det vara *Bordet er dækket* respektive *Bordene er dækkede*, eller även vid plural *Bordene er dækket*? Det som var allra mest intresseväckande var att eleverna i flera fall uppgav att de inte kunde höra vilken form som var korrekt i danskan. I svenskan verkar detta omöjligt att förstå – ändelserna hos de perfektparticip som kommer av svaga verb uttalas tydligt i svenskan. I jämförelse med svenskan verkar danskans perfektparticipändelser tillåta en fonetisk reduktion som de motsvarande svenska formerna inte tillåter: bortfall av ändelsevokal. Men varför är det egentligen självklart att vi uttalar perfektparticipens former hörbart i svenskan, när vi kan tillåta oss en uttalsreduktion när det gäller preteritumändelserna i svaga verb med -a i stammen, som exempelvis *Jag måla_ færdigt tavlan igår?* I denna exempelmening är vi i svenskan aldrig i tvivel om vilken form av verbet det faktiskt rör sig om, utan tvärtom tror vi ofta att vi uttalar ändelsen -de även om vi inte gör det. Undersökningen i föreliggande uppsats kommer inte att innefatta några svenska informanter, utan enbart danska, men det är ändå viktigt att vara medveten om dessa två grannspråks olika böjningsmöjligheter i uttalet när det gäller perfektparticipen.

Perfektparticip är ett område i det danska språket som är under stor rörlighet. I modernt danskt språkbruk äger en språklig förändring rum, där perfektparticip i predikativ användning efter *vara* tenderar att uttalas med icke-kongruerande form (Galberg Jacobsen och Stray Jørgensen 2001:359).

1.1 Syfte

Uppsatsens övergripande syfte är att undersöka hur perfektparticip i predikativ användning ser ut i talad och skriven danska, och vad som möjligtvis påverkar valet av kongruerande eller icke-kongruerande form, i en utvald informantgrupp bestående av 10 danskar.

1.2 Frågeställningar och förväntningar

1. Väljer informanterna olika former av perfektparticipen vid den muntliga översättningen från svenska till danska jämfört med vad de väljer vid den skriftliga?
2. Är det någon skillnad mellan män och kvinnor i undersökningen?
3. Vad har informanterna själva för uppfattning om vad de säger och skriver?

Jag förväntade mig att de kongruerande formerna av perfektparticipen skulle vara de som informanterna ansåg mest korrekta, eftersom predikativ i danskan vanligtvis kongruerar med subjektet i en sats i danskan (Nørby Jensen 2004:164). Vidare trodde jag att det var de kvinnliga informanterna som skulle vara mer trogna denna kongruerande form i sitt uttal vid den muntliga översättningen från svenska till danska, än vad de manliga informanterna skulle vara. Dessutom väntade jag mig att samtliga informanter skulle välja den kongruerande formen av perfektparticipen oftare vid den skriftliga översättningen än vid den muntliga. Jag grundade mina antaganden på att kvinnor har en större benägenhet att använda prestigeformer i sitt uttal än vad män har, vilket tidigare har påvisats i flera studier i olika språk (Einarsson 2004:173).

2. MATERIAL OCH METOD

2.1 Huvudundersökningens material och metod

Undersökningen innefattade 10 informanter, hälften kvinnor och hälften män¹. De intervjuades var och en i ca 20 minuter, och ombads då först översätta en text från svenska till danska muntligt och därefter skriftligt. Intervjun avslutades med ett samtal med varje informant, där det fanns möjlighet att reflektera över perfektparticipens böjningsformer i danskan och där informantens egen uppfattning om hans eller hennes uttal efterfrågades.

Informanterna arbetar vid två olika företag i Köpenhamn som på ett konkret sätt är involverade i samarbetet i öresundsregionen. De flesta av dem kommer dagligen i kontakt med det svenska språket i både talad och skriven form, och de hade därför inga svårigheter att delta i en undersökning som innebar att de skulle översätta en svensk text. Informanterna angav alla att de talar något de själva skulle definiera som riksdanskt språk, även om 1 kvinnlig informant vuxit upp på Bornholm och 1 manlig i Roskilde. De har gemensamt att de arbetar i kontorsmiljö vid privata

¹ Jag avhåller mig från att dra några säkra slutsatser om resultaten i informantgruppen som helhet, på grund av att antalet informanter var förhållandevis litet. Det är också möjligt att en del av utfallet som redovisas är slumpmässigt fördelat, något som förmodligen hade visat sig tydligare om informantgruppen hade bestått av ett jämnt antal individer.

företag, men deras utbildning och arbetsuppgifter där varierar. Dessvärre föll det sig så att 4 av de 5 kvinnliga informanterna visade sig ha språkliga yrkesutbildningar, medan ingen av de manliga informanterna hade någon yrkesutbildning i språk. Denna skillnad diskuteras utförligare i analysen av resultaten. När det gäller ålderskillnader kommer jag inte att diskutera dem i uppsatsen, utan jag nämner bara här att informanterna var i åldrarna 36-55 år, och en mer enhetlig åldersgrupp kunde jag inte få tag i.

Texten för översättningen utformades för att passa undersökningen, vilket innebär att den är koncis men ändå innefattar så många svenska perfektparticip som möjligt utan att det blir allt för uppenbart att det är dessa som undersöks. För att textens innehåll skulle tilltala läsarna ifråga handlar den om inredning i en lägenhet i storstadsmiljö, vilket är ett modernt tema som kan beröra både kvinnor och män.

För att informanterna inte skulle genomsåda att det var perfektparticip som undersöktes, försökte jag framhäva den lexikala nivån genom bruk av ett antal engelska lånord. Vitsen med att låta informanterna översätta en text var att locka dem att uttala participformerna på ett så spontant sätt som möjligt under intervjun, då undersökningen var för liten för att kunna ta sig an fritt tal. Genom att göra det svårt för informanterna att genomsåda vad jag vill undersöka i deras danska, hade jag större möjlighet att undersöka deras spontana uttal av particip vid översättningen av texten och därefter se vilka former de valde i skrift. Det var perfektparticip i predikativ användning som undersöktes i texten, eftersom det är i denna ställning det råder osäkerhet kring perfektparticipets böjningsformer i danskan – vilket jag förklarar närmare i avsnittet där perfektparticip i danska och svenska jämförs nedan.

När jag frågade informanterna vad de trodde att jag undersökte, ville jag få reda på hur medvetna de var om sitt bruk av kongruerande eller icke-kongruerande perfektparticip och förhoppningsvis få en bild av hur de betraktar de olika formerna i sitt språk. Dessutom frågade jag dem om de tyckte sig skilja mellan valet av former i tal och skrift, och därmed få en idé om vilka faktiska normer som gäller.

Eftersom metoden innebar översättning måste vi även ha i beaktande att informanterna kan ha påverkats av de svenska formerna i texten när de skulle översätta dem. Det kan vara intressant att studera om de la märke till de svenska perfektparticipformerna och om de reflekterade över dem i förhållande till de motsvarande danska formerna.

Först gjorde jag dock en testundersökning där jag intervjuade en kvinnlig informant och en manlig för att se hur jag bäst skulle lägga upp undersökningen. Denna testundersökning återges kortfattat inledningsvis i resultatredovisningen.

2.2 Komplettering till metoden

Eftersom jag undersöker danska particip utan att själv behärska danska språket fullt ut, blev det nödvändigt med någon form av komplettering till min metod där jag fick hjälp med att lyssna på det inspelade materialet från min undersökning. Jag lät därför 2 nya danska informanter lyssna på de olika orden som översattes av informanterna i de muntliga översättningarna i min huvudundersökning för att de skulle avgöra vilka former de tyckte sig kunna urskilja. Ur det inspelade materialet från de muntliga översättningarna klippte jag således ut de perfektparticip jag ville analysera, för att kunna spela upp dessa för de två nya informanterna. De skulle alltså inte få textsammanhanget från översättningstexten, utan vara tvungna att utgå från de isolerade ord som de hörde utan att få möjlighet att tolka de meningar som dessa ord ingick i. Därmed skulle de inte kunna avgöra om det var verbala eller adjektiviska perfektparticip de hörde. Det visade sig emellertid omöjligt att klippa ut så små sekvenser ur materialet att enbart participen hördes, så jag blev tvungen att ta med ett eller ett par av de ord som uttalades närmast varje particip. Det visade sig dock i utförandet av undersökningen att dessa sekvenser var svåra nog att uppsnappa för de nya lyssnande informanterna, eftersom flera av informanterna i inspelningen talade mycket fort. Därför tror jag att risken för att de nya lyssnarna skulle kunna skapa sig en egen tolkning av participen i fråga ändå var mycket liten. Jag kommer att diskutera de två nya informanternas reaktioner på de inspelade sekvenserna i jämförelse med mina egna tolkningar av undersökningens resultat.

Jag valde att ge dessa två informanter två skrivna valmöjligheter för varje uttalat perfektparticip, så att de kunde se de två skrivna formerna framför sig medan de hörde ordet uttalas. Detta gjorde jag efter att jag först försökt att enbart låta dem lyssna på frekvenserna, eftersom det snabbt uppdagades att det var omöjligt att överhuvudtaget höra vad vissa informanter i inspelningen sa. Konsekvenserna av att de konfronterades med de två skrivna formerna av varje perfektparticip medan de lyssnade kommer att diskuteras närmare i analysen längre fram i uppsatsen.

De två informanterna i denna kompletterande undersökning var en kvinna och en man, 29 respektive 27 år, båda med magisterexamen i danska. De arbetar som lärare i danska som andraspråk för vuxna i Köpenhamn. Båda informanter uppgav att de talar en danska som ligger nära riksdanskt uttal.

2.3 Disposition

I avsnitt 3 jämför jag perfektparticip i svenskan och danskan och ger en förklarande bakgrund till varför perfektparticipens former är ett problematiskt område i danskan. I avsnitt 4 presenterar jag resultaten från den genomförda undersökningen. Först presenteras i avsnitt 4.1 den testundersökning som gjordes, och därefter kommer resultaten från själva huvudundersökningen. I avsnitt 5 redovisas den kompletterande undersökningen, det vill säga de resultat som de två kompletterande informanterna uppgav att de uppfattade. Sedan analyserar jag undersökningens resultat i avsnitt 6, och i avsnitt 7 följer en sammanfattning och avslutande diskussion.

3. BAKGRUND

3.1 Tidigare forskning

Jag har inte hittat någon utförligare forskning om perfektparticip i danskan, trots att det borde vara mycket givande för den nordiska språkforskningen att studera detta område närmare. Jag har alltså tyvärr inte möjlighet att jämföra resultaten från min undersökning med någon tidigare forskning på området. Däremot finns ett antal verk som tar upp danskans perfektparticip som ett språkkriktighetsproblem och därigenom belyser problematiken. I avsnittet nedan presenteras en genomgång av perfektparticip i danska och svenska, där dessa källor anlitas.

3.2 Perfektparticip i svenskan och i danskan – genomgång och jämförelse

I svenska är meningen *Väggarna är målade* dubbeltydig och kan betyda antingen 1. *Väggarna har målats av någon* eller 2. *Väggarna är målade, inte t.ex. tapetserade*. Perfektparticipet i den första användningen brukar kallas för verbalt particip, och i den andra användningen för adjektiviskt particip. I normativ danska uttrycker man skillnaden mellan 1 och 2 genom att man i betydelse 1 använder icke-kongruerande perfektparticip, ”verbalformen”, medan man i betydelse 2 använder ett kongruerande perfektparticip, ”adjektiviskt particip”. I modern danska uppehålls ofta inte denna distinktion, utan det icke-kongruerande participet håller på att ta över på bekostnad av det kongruerande adjektiviska participet. Den danska översättningen av den svenska meningen *Väggarna är målade* är således mest sannolikt *Væggene er malet* i dagens danska.

I svenska språkläror brukar participen räknas antingen som tillhörande ordklassen verb eller adjektiv, eller så utgör de en helt egen ordklass. Anledningen till detta är enligt Josefsson att de uppvisar drag från olika ordklasser, eftersom ”de bildas regelbundet från verbstammar, men böjs

som adjektiv och har samma syntaktiska funktion som adjektiv” (Josefsson 2001:50). Participen delas in i två undergrupper, nämligen presensparticip ’jagande’ och perfektparticip ’jag är jagad’.

Det som utmärker perfektparticip i svenskan är att de kongruensböjs, i likhet med adjektiven. Den enda skillnaden är att ”de particip som slutar på -ad får -e i plural istället för -a” (Ljung och Ohlander 1996:81). Eftersom perfektparticip kongruensböjs, och alltså rättar sig efter det substantiviska huvudordet i genus, numerus och species, borde de om man ser till morfologikriteriet klassas som adjektiv snarare än verb (Josefsson 2001:50). *Svenska Akademiens grammatik* klassar också participen som en egen ordklass, i enlighet med äldre svenska språkläror. *Svenska Akademiens språklära*, däremot, väljer att låta dem ingå i ordklassen adjektiv som ”verbavledda adjektiv” (*Svenska Akademiens språklära*:79). Perfektparticip är således ett område som lockar till att utforskas närmare även i svenskan.

I danskan tycks perfektparticip liksom i svenskan befinna sig i ett gränsområde. I *Dansk grammatik for svenskere* beskriver Zola Christensen hur danskan inte har någon särskild supinumform, utan perfektparticip används i de fall där vi i svenskan skulle ha supinum (Zola Christensen 1999:30). Således ser vi ingen skillnad i formerna mellan starka verb i attributiv ställning och perfekttempus i danskan: *Et brækket ben* respektive *Jag har brækket benet*. Till skillnad från danskan har svenskan för starka verb den särskilda supinumformen -it, vilket innebär att de motsvarande exempelmeningarna på svenska skulle vara *Ett brutet ben* respektive *Jag har brutit benet*. Zola Christensen förklarar vidare hur de perfektparticip som fungerar som adjektiv i danskan kongruensböjs liksom adjektiv. Vid svaga verb blir ändelsen då -te eller -ede i bestämd form och plural, och för starka verb -ne (Zola Christensen 1999:31).

Zola Christensen beskriver dock inte perfektparticipens predikativa användning, utan enbart den attributiva användningen, som i *Den vaskede skjorte*. Emellertid är det just perfektparticip i predikativ ställning som undersöks i föreliggande uppsats. I danskan finns ju som beskrivet i det inledande stycket av detta avsnitt en skillnad mellan ”verbal” och ”adjektivisk” användning av perfektparticip, alltså icke-kongruerande respektive kongruerande former. Detta innebär att exempelmeningen *Væggarna är målade* på danska skulle kunna översättas till antingen *Væggene er maledede* eller *Væggene er malet*, beroende på om man tolkar det sista ordet som verbalt eller adjektiviskt, och den form som väljs är följaktligen den icke-kongruerande eller den kongruerande. I den senare meningen kan vi lägga till en agent *Væggene er malet av Ditte* men det kan vi inte i den första exempelmeningen. I *Hovedtræk af dansk grammatik* förklarar Munck Nordentoft hur det i modern danska finns en osäkerhet angående vilken form perfektparticipet ska ha när det står som

fast predikativ efter *være* (Munck Nordentoft 1973:60). Hon framhåller att den kongruerande formen av perfektparticip tenderar att användas när det är en egenskap som betonas, medan det vid rent verbal betydelse oftast är icke-kongruerande. I det senare fallet finns agens som i exempelmeningen *Væggene er malet af Ditte* och man kan tänka sig ett underförstått *blevet* efter *er*.

I *Politikens Håndbog i Nudansk*, som är normerande, beskrivs att när man kan sätta in någon form av gradbestämning så ska man normalt använda den kongruerande formen av participet, som i *meget interesserede* (Galberg Jacobsen och Stray Jørgensen 2001:359). De understryker dock noga den starka tendensen att även i dessa fall använda den icke-kongruerande formen i dagens danska, och att ingen av formerna kan betraktas som felaktig i något fall utan att bägge kan väljas (Galberg Jacobsen och Stray Jørgensen 2001:361).

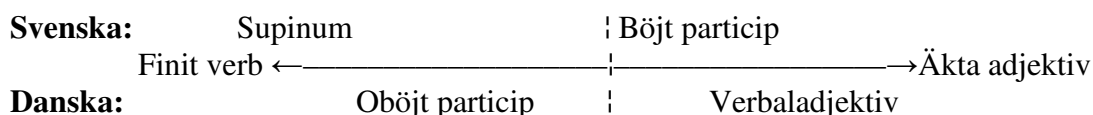
I Dansk Sprognævns *Retskrivningsordbogen*, likaledes normerande, används beteckningen *præteritum participium* för perfektparticipen. Här står att läsa att efter hjälpverben *være* och *blive* används perfektparticip antingen kongruerande eller icke-kongruerande. Den kongruerande formen används när det handlar om ett tillstånd, eftersom participet då kan behandlas som ett adjektiv, som i *Hans sko er meget slidte* (Dansk Sprognævn 1996:600). Den icke-kongruerande formen används när det rör sig om en handling, som i *Hele tre biler blev lejet til turen* (Dansk Sprognævn 1996:600), det vill säga motsvarande svensk passiv. Även här understryks dock att tendensen i modernt språkbruk är att den icke-kongruerande formen blir allt vanligare.

Heltoft och Hansen förespråkar i *Grammatik over det Danske Sprog*, material från Roskilde universitet från 2005, att termen *supinum* ska införas i den danska grammatiken, och de lyfter fram att denna term är hämtad just från den svenska grammatiska traditionen (Heltoft och Hansen 2005:64). De påpekar vidare att eftersom *supinum*formen i modern danska används i konstruktioner med perifrastisk passiv, så finns det inte längre någon anledning att hålla fast vid beteckningen perfektparticip vid de former som saknar participdrag. Heltoft och Hansen kritiserar Dansk Sprognævns val av beteckningen *præteritum participium* som de använder i *Retskrivningsordbogen*, och de hänvisar till att formen ju under inga omständigheter har preteritumbetydelse (Heltoft och Hansen 2005:62).

Diderichsen beskriver de danska participens två böjningsformer, och han uppger att han av praktiska skäl väljer att kalla dem *supinum* och *adjektivisk participium* (Diderichsen 1974:134). *Supinum* är den icke-kongruerande formen, som används efter hjälpverben *have*, *være*, *blive* och *få*. *Adjektiviska particip* är den kongruerande formen, som böjs i numerus och genus och står som attribut eller predikativ i satsen. Diderichsen slår fast att ”som fast, kongruensbøjet Prædikativ er

Participium nu mindre almindeligt, idet man i Forbindelse med *være* og (især) *blive* foretrækker ubøjet Supinum” (Diderichsen 1974:69).

Diderichsen beskriver utvecklingen av danska och svenska particip mer ingående i den jämförande artikeln ”Perfektparticipium – Supinum – Verbaladjektiv i Dansk och Svensk” från 1944. Han pekar här på den redan då tydliga tendensen i riksdanskan – perfektparticip är på väg att bli icke-kongruerande. I svenskan däremot, påpekar han, finns en tydlig skillnad mellan icke-kongruerande och kongruerande perfektparticip. I danskan kan det vara mer en nyansskillnad vilken form som används, menar Diderichsen, då perfektparticip, som står attributivt eller predikativt, kan kongruensböjas för att nyansera uttrycket (Diderichsen 1944:279), även om den icke-kongruerande formen är den mest utbredda. Diderichsen ger följande bild av hur danskan och svenskan kan jämföras på denna punkt:

Diderichsen vill med ovanstående skiss visa hur supinumformerna och participformerna inordnar sig mellan de två participiska elementen, det vill säga de verbala och de adjektiviska definitionerna, i svenskan respektive danskan (Diderichsen 1944:282).

När vi har meningar där det är svårt att avgöra av sammanhanget om det rör sig om verbal eller adjektivisk tolkning kan det vara svårt att avgöra vilken form som ska väljas – kongruerande eller icke-kongruerande. Dessutom försvagas den trycksvaga ändelsen i perfektparticipformen lätt i uttalet, som exempelvis när *malede* blir *male[t]* eller *male[ð]*.

I stora delar av Sverige finns möjligheten att reducera svaga verb, med -a i stammen, i preteritum och perfekt till ändelselösa former: *jag måla_ den igår* (med preteritumändelsen -ade reducerad) och *jag har måla_ den röd* (utan supinumändelsen -t). Eva Mårtensson och Jan Svensson menar att detta uttal av den svaga preteritumändelsen funnits i svenskan länge, eftersom man kan se den redan i Bellmans strof ”Ulla snarka, frös och sparka, täcket över huvud drog” (Mårtensson och Svensson 1988:156), men de ger inget exempel på äldre utelämning av supinumändelsen. De påpekar dock att möjligheten att uttala preteritum som infinitiven i modern svenska försvunnit alltmer, liksom möjligheten att utelämna -t i supinumformerna. Enligt Telemann är detta återupptagande av ändelsen i uttalet exempel på så kallat läsuttal, det vill säga att uttalet

kommit att påverkas av skriften, så att ändelsestavelsen återigen börjat höras i talat språk (Teleman 1979:41). Mer om läsuttal i svenskan och danskan under avsnitt 3.3 nedan.

Om vi jämför möjligheterna att reducera verb- och perfektparticipändelser i danska och svenska upptäcker vi en avgörande skillnad. Ulf Teleman gör i en intervju utförd 06.11.28 en viktig iakttagelse i relation till den svenska möjligheten att utelämna ändelsen i preteritum, när han påpekar att denna reduktion inte är möjlig hos perfektparticip i svenskan. Det verkar omöjligt att utelämna ändelsen i meningar som **den måla_ tavlan*, **den är måla_* eller **de är måla*. Den grammatiska formen verkar i perfektparticipformens fall spärra för den fonetiska reduktion som är möjlig i preteritum och perfekt. I presens är ändelsereduktion heller inte möjligt, eftersom meningar av typen **jag måla_ en tavla* redan är tagna av preteritumtolkningen så att säga, medan **jag måla_ en tavla just nu* kan uppfattas som felaktigt bruk av infinitivformen *måla*. Men för perfektparticipen saknas denna typ av logiska förklaringar till att reduktionen inte är möjlig. Perfektparticipformen kan i ovanstående exempelmeningar inte tolkas som preteritum eller perfekt, och det verkar ologiskt att de-ändelsen inte skulle kunna utelämnas vid perfektparticipen när det går bra vid preteritum och perfekt. Det fonetiska mönstret bryts, och en förklaring till varför mönstret inte kan följas vid perfektparticipformen skulle kräva en grammatisk undersökning av det faktiska svenska språkbruket. I jämförelse med danskan är det i synnerhet intressant att beakta denna begränsning vad gäller uttalsreduktionen av de svenska perfektparticipen, eftersom danskans möjligheter till ändelsereduktion faktiskt inbegriper just perfektparticipen. När en obetonad vokal som inte är en slutvokal faller bort ur uttalet så att ett ord får en stavelse mindre kallas det *synkope* (Brink och Lund 1974:111). Om det är det sista ljudet i ordet som faller bort kallas det för *apokope* (Pettersson 1996:65). När slutvokalen (eller halv vokalen i detta fall) [ə] faller bort i *malede* så att det uttalas *mal[əð]* istället för *mal[əðə]* är det alltså ett exempel på apokope. I danskan har detta bortfall påverkat uttalet av *d*, men det har inte gjort att *d* fallit bort helt. I svenskan däremot uttalas varken *d* eller *e* i preteritumändelsen i *kastade* om vi uttalar det *kasta_*. Vi uttalar antingen båda fonem eller inget av dem så att säga.

Att den icke-kongruerande perfektparticipformen är den som används i verbal användning och alltså bär rollen som ”supinum” i danskan är en sak, men varför försvinner den kongruerande perfektparticipformen ur det moderna danska språkbruket? Varför finns inte ett behov för kongruerande perfektparticip i danskan, när det verkar omöjligt att reducera bort det ur svenskan?

I modern danska finns flera undantag från den klassiska kongruensregeln där predikativet ska rätta sig efter subjektet i satsen. I artikeln ”Dem er jeg helt vilde med! Om fokuskongruens i

moderne dansk” från 2004 behandlar Nørby Jensen konstruktioner i danskan där kongruensen verkar kunna ta sig nya former. Han visar att en ändring i de vanliga rektions- och kongruensförhållandena är på intåg i danskan. Han berör kortfattat perfektparticipens variationsmöjligheter som ett exempel på de undantag från kongruensvånget som smyger sig in i danskan. Det han huvudsakligen behandlar är dock adjektiv i konstruktioner som *min lille datterdatter er helt vilde med disse frikadeller* (Nørby Jensen 2004:165, min fetstil). Nørby Jensen uttrycker att förklaringen till uppkomsten av konstruktioner som *jeg er vilde med dem* inte kan förklaras som ett enbart fonetiskt problem, alltså att problemet bara skulle vara att uttalsformerna är så lika att de blandas samman av osäkra språkbrukare. (Nørby Jensen 2004:165). En möjlig förklaring till denna typ av konstruktion menar Nørby Jensen i stället kan vara att ”flertalsböjningen av adjektivet används som signal på informationsstrukturen” (Nørby Jensen 2004:170, min översättning). Med andra ord speglar denna konstruktion med flertalsböjning i predikativet ett nytt sätt att utpeka fokus på i modern danska, där det morfologiska uttrycket används istället för det traditionella grammatiska medlet där ”syntaktisk eller semantisk omorganisering i satsen” tidigare har varit de enda medlen (Nørby Jensen 2004:170). Nørby Jensen påvisar att det inte är svårt för språkbrukarna att förstå subjektets numerus i konstruktioner som *jeg er vilde med dem*, utan att det alltså rör sig om något som han kallar fokuskongruens. Adjektivet kongruerar med satsens fokus – det som talaren vill lyfta fram. Han styrker sin tes genom att lyfta fram att konstruktioner med kongruerande adjektiv i attributet, som i **Elias er en glade dreng*, inte är på intåg i det danska språkbruket (Nørby Jensen 2004:165).

Vi ser alltså att danskan utvecklar nya sätt att uttrycka kongruens även vid vissa adjektiv i predikativ ställning – vilket är intressant att ha i åtanke vid en undersökning av perfektparticip i predikativ ställning, eftersom participen har drag av just adjektiv. Både adjektiv och particip verkar kunna frias från kongruensvånget i bestämda konstruktioner där de står efter *vara*, medan de inte kan det i attributiv ställning, som i *de vaskede skjorter* (Zola Christensen 1999:31). Detta är slående även om det så att säga rör sig om omvända problem: för adjektiven om ökat bruk av pluralformen och för perfektparticipen om ökat bruk av singularformen. Men precis som det inte är subjektets numerus som misstolkas i meningarna med ”fel” kongruensböjning i adjektivet, är det inte heller det som står på spel med perfektparticipen i meningar av typen *væggene er malet*. Liksom för adjektiven i konstruktionerna ovan är det inte nog att förklara dessa perfektparticipmeningar som beroende på uttalsmässiga förhållanden.

3.3 Normativa språkregler och språkkänsla

Om vi förutsätter att man i danskan generellt inte är medveten om att två tolkningsmöjligheter och två olika morfologiska val finns i ens språk, kan vi föreställa oss att informanterna i föreliggande undersökning översätter den svenska texten till danska utifrån sin egen tolkning av innehållet. Vi kan förvänta oss att de använder de former som verkar naturligast för dem. När de sedan tillfrågas varför de valde just de ändelser som de valde i sin översättning kommer det att bli möjligt att bättre förstå om de är medvetna om de olika valmöjligheterna i deras språk och varför de i så fall väljer den ena formen framför den andra. Men kan vi lita på att samtliga informanter kommer att utnyttja sin språkkänsla i översättningen av perfektparticipen?

Einarsson belyser i *Språksociologi* från 2004 att kvinnor har en större benägenhet att använda prestigeformer i sitt uttal än vad män har. Detta har påvisats i flera studier i olika språk (Einarsson 2004:173). I föreliggande undersökning blir det intressant att se om de kvinnliga informanterna är mer medvetna om normativa språkregler än de manliga informanterna, och i vilken utsträckning språkkänslan i så fall påverkas av denna medvetenhet.

Prestigeformer anses i allmänhet vara former som närmar sig riksspråksuttale. Ett exempel på prestigeuttal i svenskan är uppkomsten av läsuttal, där ord börjar uttalas mer skriftspråksenligt. Medan dialekter som ligger nära riksspråksuttale i svenskan har en tendens att uttalas alltmer skriftspråksenligt, verkar den riksspråksnära danskan vara på väg åt motsatt håll. Eftersom läsuttal också drabbar uttale av ändelser, som i exempelvis plurala substantiv i svenskans första deklination som i *flickor* (se Dammeyer 2006), är det intressant att dra en parallell mellan danskan och svenskan utifrån läsuttalets perspektiv. I Danmark är just nu ett projekt om läsuttal under utarbetning, enligt Eva Skafte Jensen, lektor i danska vid Roskilde universitet, men ännu finns inte så mycket skrivet om läsuttal i danskan. Jag vill ändå kortfattat peka på fenomenet i förhållande till både danska och svenska, eftersom jag menar att det är relevant att ha det i åtanke inför tolkningen av föreliggande undersöknings resultat.

Teleman diskuterar i *Språkrätt* från 1979 hur läsuttale påverkat svenskan de senaste århundradena. Han gör även en mindre jämförelse med danskan, och påpekar hur läsuttal även drabbat danskan, men att det slagit igenom bättre under ett äldre skede och att läsuttale i danskan under 1900-talet verkar avta. Han lyfter fram att ”nästan inga av de många förändringar som drabbat köpenhamnskan under det sista århundradet kan förklaras under hänvisning till påverkan från skriftnormen” (Teleman 1979:43). Vidare finns det tvärtom en tendens att ljudförändringar i köpenhamnsdialekten avlägsnar sig från skriftnormen. Det är oklart vad som lett till denna motsatta

utveckling i köpenhamnskan påpekar Teleman, men ”upplösningen av uppläsningsspråket” har haft en stor betydelse för tillbakagången av läsuttalet i danskan (Teleman 1979:43).

Forskning som rör språkliga förändringar försöker skilja mellan så kallad förändring underifrån och förändring uppifrån. Einarsson förklarar att dessa begrepp, på engelska *change from below* och *change from above*, ursprungligen myntade av Labov, kan beskrivas som ’undermedveten’ förändring respektive ’medveten’ förändring (Einarsson 2004:224). I *Language Change. Progress or Decay?* förklarar Aitchison att förändring uppifrån är den förändring som vi är medvetna om och aktivt stöttar, medan vi tvärtom inte märker när förändring underifrån äger rum (Aitchison 2001:55). Hon understryker dock att det inte alltid är möjligt att avgöra vilken av dessa två kategorier en viss språklig förändring bör betraktas som (Aitchison 2001:55). När det gäller de danska perfektparticipens kongruens är det svårt att avgöra hur medvetna språkbrukarna är om vilka former de använder, och föreliggande undersökning kan inte utreda så avgörande frågor. Däremot kan vi genom att jämföra de kvinnliga och de manliga informanternas val av former, och i synnerhet genom att studera deras egna reflektioner kring dessa former, på en mindre skala uttröna om det finns skillnader i deras medvetenhet om perfektparticipens kongruens.

4. RESULTATREDOVISNING

4.1 Testundersökning av en kvinnlig och en manlig informant

Det som gjorde att jag tog steget ut och genomförde undersökningen i den form den ser ut var att jag som testundersökning intervjuade två testpersoner, en kvinnlig informant från Vestsjælland och en manlig informant från Nordsjælland, som gav så radikalt olika översättningar av den valda texten att jag definitivt var tvungen att undersöka utslaget närmare. Den kvinnliga informanten använde både i den muntliga och i den skriftliga översättningen uteslutande de kongruerande formerna av perfektparticip i predikativ användning, alltså även där det låg närmare till hands att tolka meningen som en verbhandling. Den manliga informanten, däremot, använde genomgående de icke-kongruerande formerna av de perfektparticip som översattes, såväl muntligt som skriftligt. I den reflekterande delen av intervjun förklarade den kvinnliga informanten att hon alltid böjer perfektparticip efter singular eller plural, och att detta är det korrekta även om många danskar idag inte vet att det är så. Detta menade hon skulle bero på att man sväljer ändelserna i danskan, vilket, som beskrivits tidigare i avsnitt 3.2, i fonetiska termer heter apokope (alltså att det sista ljudet i ett ord faller). I sitt talspråk var hon inte säker på vad hon använder mest, men i skriftspråk försöker hon alltid att vara noga med de korrekta formerna. Den manliga informanten å sin sida gav inte

uttryck för att han varit medveten om att det fanns två former att välja mellan, utan han blev mer förvånad när jag presenterade idén att man skulle kunna använda den kongruerande formen. Han påpekade dock vid diskussionen att man i Nordsjælland sväljer sina ändelser och att det därför säkert ligger honom närmare till hands att använda den kortare (icke-kongruerande) t-formen än en eventuell längre variant. Något som naturligtvis påverkade resultatet var att den kvinnliga informanten kom från Vestsjælland och hade en yrkesutbildning i språk samt arbetade som sekreterare och därigenom hade mycket kontakt med skriftspråk i sitt arbete, medan den manliga informanten kom från Nordsjælland och inte hade någon yrkesutbildning i språk, samt att han i sitt arbete som vaktmästare hade mindre frekvent kontakt med skriftspråk än vad man har i sekreteraryrket.

Denna testundersökning gjorde att jag koncentrerade mig på att finna informanter från så enhetlig arbetsmiljö och dialekt som möjligt i den större undersökningen. Detta visade sig dock svårt, eftersom jag när jag kom ut för att genomföra intervjuerna insåg att trots att samtliga informanter arbetade i kontorsmiljö och inom samma typ av företag, så hade majoriteten av de kvinnliga informanterna språkutbildningar medan ingen av de manliga informanterna hade det. Detta diskuteras närmare i analysen av resultaten från huvudundersökningen.

4.2 Resultatredovisning från huvudundersökningen

Jag presenterar först resultaten från de muntliga översättningarna, kvinnliga och manliga informanter respektive, och därefter resultaten från de skriftliga översättningarna, också här kvinnliga och manliga informanter för sig. Sedan jämför jag resultaten från de två grupperna och därefter de muntliga och de skriftliga översättningarna med varandra. Jag har valt att presentera resultaten i tabeller, stapeldiagram och kurvdiagram, för att ge en så varierad och överskådlig bild av vilka ändelser som valdes som möjligt. Mer detaljerade tabeller finns i appendix.

4.2.1 Fonetiska symboler och grafem använda i redovisningen

De fonetiska symboler jag använder för att återge uttalet i undersökningen är det så kallade ”mjuka d” vars fonetiska symbol är [ð], samt symbolerna [t] och [ə].

Jag låter stavelsen [əðə] beskriva de fall där ändelsens sista *e* tydligt kunde höras, medan de fall där detta *e* inte kunde urskiljas betecknas med [əð] eller [ət] beroende på vad som framkommer i deras uttal.

Samtliga fonetiska beteckningar är hämtade ur Hegers *Sprog og Lyd. Elementær dansk fonetik*.

De grafem som används i den skriftliga översättningen är -et, ed, -ede

4.2.2 Beskrivning av meningarna i översättningstexten

De svenska perfektparticip som skulle översättas till danska var placerade i texten i följande ordning: *målade*, *avhyvlade*, *tapetserade*, *målade*, *begagnade*, *intresserade*, *dukade* och *öppnade*.

De danska alternativen vid översättningen förväntades således för respektive ord vara något av följande alternativ: *malet/malede*, *avhøvlet/avhøvlede*, *tapetseret/tapetserede*, *malet/malede*, *brugt/brugte*, *interesseret/interesserede*, *dækket/dækkede* och *(åbne)/åbnet/åbnede*.

Eftersom det vid vissa av orden var informanter som uppgav alternativa översättningar kan inte alla de ord jag från början valt ut analyseras i de jämförande redovisningarna, utan några var jag tvungen att välja bort. Detta gällde *brugte*, som därför enbart finns med i den muntliga resultatredovisningen, och *dækkede* som enbart finns med i redovisningen från den skriftliga översättningen. Översättningen av *öppnade* redovisas separat på grund av att de gav upphov till så varierade översättningsalternativ. I anslutning till detta betraktas även *öppnat*.

Jag hade konstruerat några av de svenska meningarna så att det skulle vara upp till informanten att avgöra om perfektparticipet skulle tolkas som verbalt eller adjektiviskt, och således skulle det vara upp till informanten att välja icke-kongruerande eller kongruerande form. Dessa var följande:

*Väggarna är **målade** två gånger, och det ser fräscht ut.*

*Golvet är fint, plankorna är **avhyvlade**.*

*Här är väggarna bara **tapetserade**, de är inte **målade**.*

*Där står burkar av olika slag som är **öppnade**.*

Sedan hade jag konstruerat fyra meningar som skulle vara svåra att inte tolka som adjektiviska. Av de perfektparticip jag här valt är *intresserade* rent adjektiviskt, och dess ursprungliga verbbetydelse har trätt i bakgrunden (SAG:592):

*Flera av mina möbler är **begagnade**, och det passar perfekt med stilen.*

*Jag kan höra att grannarna är **intresserade** av den nya hyresgästen.*

*I den enorma matsalen står borden **dukade** med fantastiska delikatesser.*

Avslutningsvis hade jag placerat en mening som på svenska hade perfekt tempus och alltså bestod av hjälpverbet *har* och supinumformen *öppnat*, som jämförande exempel på en ren verbalform:

*Det måste vara Siv som har **öppnat** dem.*

För att översiktligt sammanfatta ovanstående gör jag följande uppställning:

Form:	Rimligaste tolkning:
Målade	tvetydigt
Avhyvlade	tvetydigt
Tapetserade	tvetydigt
Målade	tvetydigt
Begagnade	adjektiviskt
Intresserade	adjektiviskt
Öppnat	verbalt

4.2.3 Muntlig översättning

4.2.3.1 Kvinnliga informanter

Vid den muntliga översättningen uppvisade de kvinnliga informanterna stor individuell variation, vilket syns tydligt i uppställningen nedan:

K1: mal[əðə], afhøvl[əðə], tapetser[ət], mal[əð], interesser[əðə], dækk[əðə]

K2: mal[ət], avhøvl[əð], tapetser[əð], mal[əð], interesser[əð], dækk[əð]

K3: mal[ət], avhøvl[əð], tapetser[əð], mal[əð], interesser[əðə], dækk[əð]

K4: mal[əð], avhøvl[əð], tapetser[əð], mal[əð], interesser[əðə], dækk[əðə]

K5: mal[ət], avhøvl[əð], tapetser[əð], mal[əð], interesser[əðə], dækk[əð]

På grund av denna stora individuella variation vill jag betrakta varje enskild informant närmare innan jag redovisar uttalet i denna informantgrupp i ett sammanställande stapeldiagram.

Som vi ser översatte informant K1 *målade* med kongruerande perfektparticipändelse, *mal[əðə]* första gången det dök upp i texten, men andra gången översatte hon det med *mal[əð]*.

Uttalet var alltså inte ett tydligt [t], utan ett [ð], vilket gjorde att det var svårt att avgöra vilken form

hon använde – det som hördes var dock en tydlig skillnad mellan det första och det andra exemplet. I övrigt uttalade hon kongruerande perfektparticipändelser vid alla ord utom *tapets*[ət], där [t] tydligt hördes.

K2 uppvisade också två olika former vid de två olika fallen av *målade*. Första gången med [ət] och andra gången med [ð]. Vid de övriga orden uttalade hon kongruerande perfektparticipändelser.

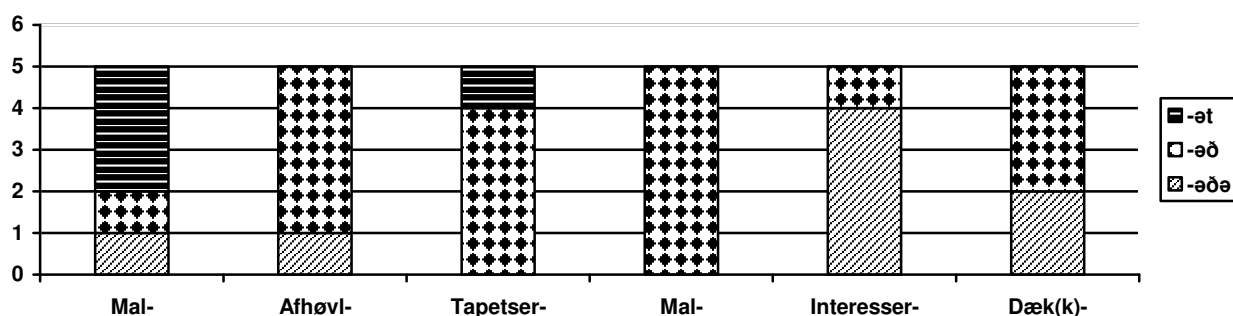
K3 hade samma uttal som K2 vid översättningen av *målade*, alltså med [ət] första gången och [əð] andra. Vid de övriga orden hade hon [əð], utom vid *intresser*[əðə].

K4 uttalade alla ord med [əð] utom *intresser*[əðə] och *dækk*[əðə].

K5 följde exakt samma mönster för uttalet av ändelserna som K3.

Sammanfattningsvis var K3 och K5 de två informanter som uppvisade störst variation i sitt uttal av ändelserna, i och med att de använde sig av alla tre möjliga former. Ingen var i sitt uttal helt konsekvent.

Diagram 1. Kvinnliga informanter – muntlig översättning:

I stapeldiagrammet ovan ser vi en sammanställning av de kvinnliga informanternas uttal vid den muntliga översättningen av de svenska perfektparticipen till motsvarande danska former. 18 gånger uttalades ändelserna med [əð]. 8 gånger uttalades ändelserna kongruerande, med [əðə]-ändelsen. Endast 4 gånger uppvisades ett tydligt icke-kongruerande [ət]. Just ändelsen [əð] är svårtolkad, vilket kommer att diskuteras närmare i analysen i avsnitt 6.

Vi ser en påtaglig skillnad i uttalet vid de två olika tillfällena som *målade* översattes. Första gången var variationen stor, den största i hela diagrammet, med den icke-kongruerande formen som den mest föredragna. Andra gången ordet översattes uttalades ändelsen däremot med [əð] av samtliga informanter i gruppen, och det var därmed det ord som hade det mest enhetliga uttalet hos informanterna i denna grupp.

Översättningen av *intresserade* var den som gav flest kongruerande [əðə]-ändelser i gruppen, då 4 av informanterna här uppvisade detta uttal. 1 informant hade här [əð].

Det dominerande uttalet hos de kvinnliga informanterna var alltså sammanfattningsvis [əð].

4.2.3.2 Manliga informanter

Även de manliga informanterna uppvisade stor individuell variation vid den muntliga översättningen. Först redovisas de manliga informanternas resultat enskilt, och därefter sammanställs resultaten i ett stapeldiagram.

M1: mal[ət], avhøvl[əð], tapetser[əðə], mal[əðə], intresser[əðə], dækk[ət]

M2: mal[ət], avhøvl[əðə], tapetser[əðə], mal[əð], intresser[əðə], dækk[əðə]

M3: mal[əð], avhøvl[əð], tapetser[əð], mal[əð], intresser[əðə], dækk[əð]

M4: mal[ət], avhøvl[ət], tapetser[əðə], mal[əðə], intresser[əð], dækk[əðə]

M5: mal[ət], avhøvl[əðə], tapetser[əðə], mal[əðə], intresser[əðə], dækk[əðə]

Som framgår av uppställningen ovan uppvisade M1 stor variation i sitt uttal vid den muntliga översättningen av orden ifråga. Han hade två olika uttal av ändelsen på översättningen av *målade*, första gången [ət] och andra gången [əðə]. Vid de övriga orden uppvisades [ət] ytterligare en gång, [əð] en gång och [əðə] två gånger.

M2 hade tydligt [ət] första gången han översatte *målade* till danska, men [əð] andra gången. I övrigt urskiljdes [əðə] vid uttalet av resten av orden. M2 var därmed ganska konsekvent i sitt uttal av ändelserna.

M3 uttalade alla ord med [əð] utom *intresser*[əðə], och han var därmed mycket konsekvent i sitt uttal av ändelserna vid de utvalda orden.

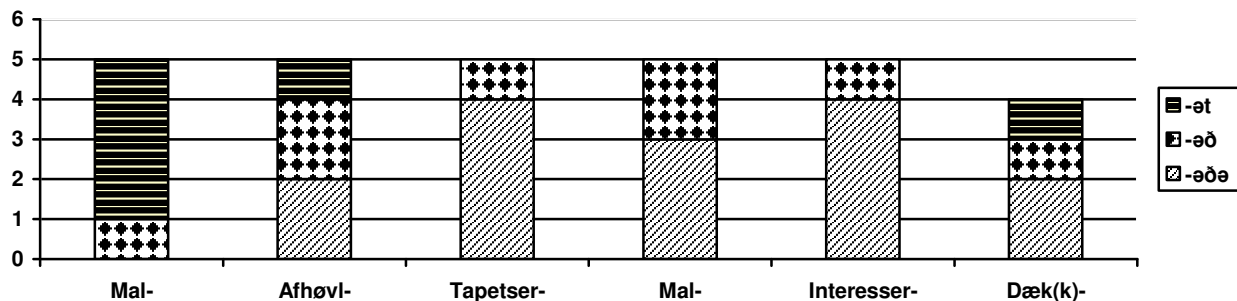
M4 uppvisade stor variation. Framst hördes en tydlig skillnad mellan de två alternativen av *målade* vid hans översättning: första gången med [ət] och andra gången med [əðə]. Vid de andra orden hade han två fall av [əðə] och ett vardera av [ət] och [əð].

M5 var liksom M3 mycket konsekvent i sitt uttal. Han hade [əðə] vid alla ord utom första gången *målade* översattes, för då hade han [ət].

Sammanfattningsvis var det således M3 och M5 som var de som var mest konsekventa i sitt uttal, medan de övriga tre manliga informanterna var mer varierade. Ingen av de manliga informanterna var dock helt konsekvent, utan samtliga røjde någon form av variation i sitt uttal.

Diagram 2. Manliga informanter – muntlig översättning:

(Observera att 1 svar uteblivit vid *dæk(k)-et/-ede*)

I stapeldiagrammet ovan ser vi en sammanställning av de manliga informanternas uttal vid den muntliga översättningen av de svenska perfektparticipen till motsvarande danska former. 15 gånger uttalades ändelserna kongruerande med [æðə]. 8 gånger uttalades ändelserna med [æð]-ändelsen. 6 gånger uppvisades ett tydligt icke-kongruerande [æt]. Ett svar har uteblivit, eftersom en informant gjort en alternativ översättning vid *dukade* som inte gav en form som var möjlig att jämföra. Just ändelsen [æð] är som tidigare påpekat svårtolkad, vilket kommer att diskuteras närmare i analysen i avsnitt 6.

Vi ser en påtaglig skillnad i uttalet vid de två olika tillfällena som *målade* översattes. Första gången var det den icke-kongruerande ändelsen [æt] som var den mest föredragna av 4 av de 5 informanterna, medan 1 informant uppvisade [æð]. Andra gången ordet översattes uttalades ändelsen däremot i enlighet med den kongruerande formen [æðə] av 3 av informanterna i gruppen, och med [æð] av 2. Ingen uppvisade alltså denna gång den icke-kongruerande ändelsen [æt].

Översättningen av *tapetserade* och *intresserade* var de som gav flest kongruerande [æðə]-ändelser i den manliga informantgruppen, då 4 av informanterna vid dessa ord hade detta uttal. 1 informant vid varje ord hade [æð]. Det ord som översattes med störst variation var *avhyvlade*, som översattes med fördelningen 2 [æðə], 2 [æð] och 1 [æt].

Det uttal som dominerade hos de manliga informanterna var sammanfattningsvis alltså det med ändelsen [æðə].

4.2.4 Skriftlig översättning

Även vid den skriftliga översättningen uppvisade båda informantgrupper stor individuell variation.

Liksom i redovisningen av den muntliga översättningen redovisas därför informanternas val av former först isolerat och därefter i sammanställande stapeldiagram.

4.2.4.1 Kvinnliga informanter

Hos de kvinnliga informanterna ser de skrivna ändelserna ut enligt följande:

- K1 malet, afhøvlede, tapetserede, malede, brugte, interesserede
- K2 malet, afhøvlet, tapetseret, malet, brugte, interesseret
- K3 malet, afhøvlede, tapetserede, malede, brugt, interesserede
- K4 malet, afhøvlet, tapetseret, malet, genbrug!, interesseret
- K5 malet, afhøvlet, tapetserede, malet, brugte* (købt brugt), interesseret

K1 skrev den kongruerande formen med ändelsen -ede vid alla ord utom första gången hon översatte *målade*: då använde hon den icke-kongruerande formen *malet*.

K2 var nästan helt konsekvent och använde sig uteslutande av icke-kongruerande former, alltså et-ändelsen, vid alla ord utom vid *brugte*, där hon använde den kongruerande formen, med ändelsen -te.

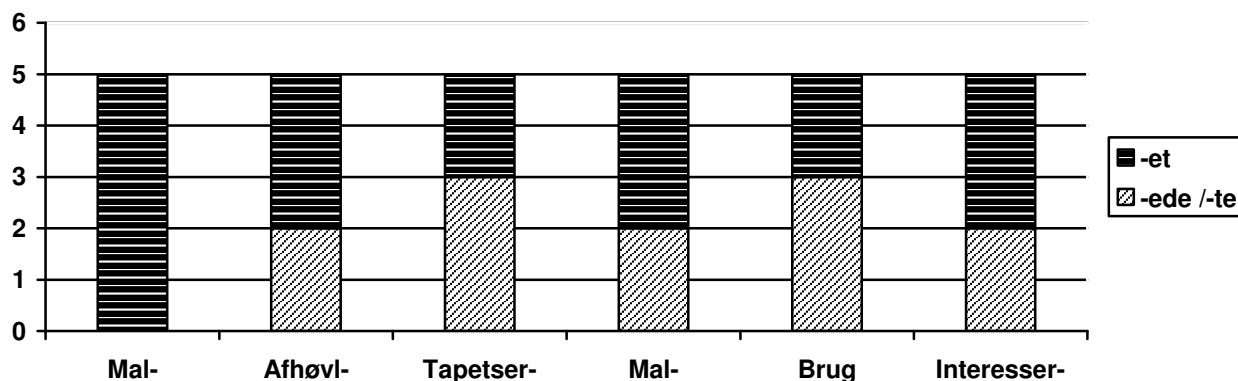
K3 använde den kongruerande formen med -ede vid alla ord utom första gången *malet* översattes samt vid *brugt*.

K4 använde genomgående den icke-kongruerande formen med t-ändelse, men översatte *begagnade* till *genbrug* och det gick inte att på ett naturligt sätt locka fram någon annan översättning av *begagnade*.

K5 uppvisade stor variation, och använde den icke-kongruerande formen med t-ändelse 4 gånger (för båda översättningar av *målade*) och den kongruerande formen -ede 1 gång. Hon använde också den kongruerande formen vid *brugte* men strök över det och skrev *købt brugt*.

Sammanfattningsvis var det således ingen av de kvinnliga informanterna som hade identiskt val av former vid alla de översatta orden som någon av de andra i gruppen, och ingen som genomgående använde icke-kongruerande former vid alla ord (eftersom K4 inte översatte *brugt/e*).

Diagram 3. Kvinnliga informanter – skriftlig översättning:

I stapeldiagrammet ovan visas en sammanställning av de kvinnliga informanternas val av form vid den skriftliga översättningen av de svenska perfektparticipen till danska former. Som vi ser är det endast *malet* som skrevs likadant av samtliga av informanterna i denna grupp, med den icke-kongruerande et-ändelsen, första gången det översattes. Vid de övriga orden ser vi stor variation av valda ändelser, även om den icke-kongruerande et-ändelsen användes en gång mer än den kongruerande formen -ede eller -te, med förhållandet 13:12. Det ord som av flest informanter i denna grupp stavades med den kongruerande ede-ändelsen var *tapetseredede*. 3 av de 5 informanterna valde här den kongruerande ede-formen. Vid *brugte* användes den kongruerande te-ändelsen av 3 av informanterna, medan 2 valde den icke-kongruerande t-ändelsen. I övrigt var den icke-kongruerande t-formen den något mer frekvent använda formen vid översättningen av de övriga orden (*avhyvlade*, *målade* och *intresserade*), med förhållandet 3:2.

Vi kan utläsa ur ovanstående stapeldiagram att den icke-kongruerande t-formen var den dominerande vid 4 utav de 6 översatta perfektparticipen hos de kvinnliga informanterna.

4.2.4.2 Manliga informanter

Hos de manliga informanterna ser de skrivna ändelserna ut enligt följande:

M1 **malede**, **afhøvlede**, **tapetserede**, **malede**, **brugte**, **interesseret**

M2 **malet**, **afhøvlede**, **tapetseret**, **malet**, **brugte**, **interesserede**

M3 **malet**, **afhøvlede**, **tapetserede**, **malet**, **brugte**, **interesserede**

M4 **malet**, **afhøvlet**, **tapetseret**, **malet**, **brugte**, **interesseret**

M5 **malet**, **afhøvlede**, **tapetseret**, **malet**, **brugte**, **interesseret**

M1 översatte de utvalda orden med den kongruerande formen -ede respektive -te fram tills han kom till *interesseret*, där han istället valde den icke-kongruerande formen.

M2 översatte *målade* likadant båda gånger de dök upp i texten: med icke-kongruerande et-ändelse. I övrigt valde han kongruerande former vid alla ord utom *tapetseret*.

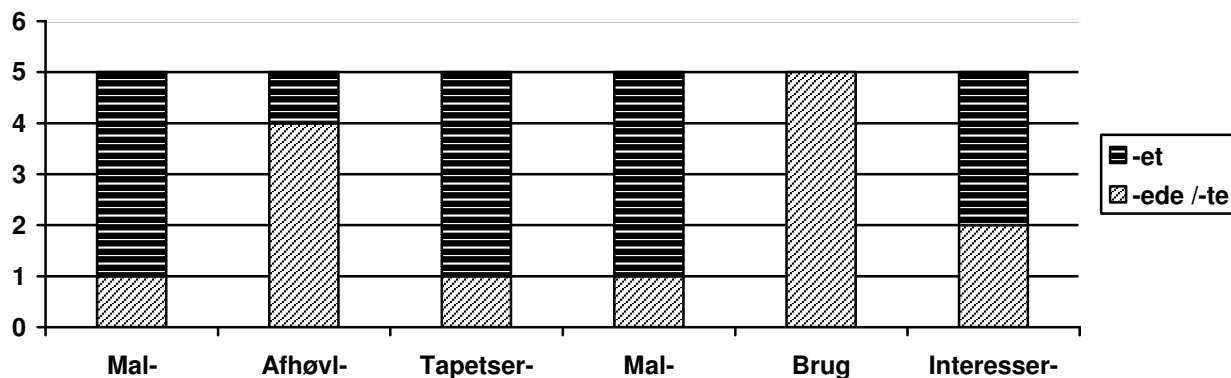
M3 följde samma mönster som M2 när det gällde *målade*, med icke-kongruerande former båda gånger ordet översattes. I övrigt hade han uteslutande kongruerande former.

M4 använde icke-kongruerande et-ändelser vid alla ord utom *brugte*.

M5 använde icke-kongruerande et-ändelser vid alla ord utom två, nämligen vid *afhøvede* och vid *brugte*.

Sammanfattningsvis var det således ingen av de manliga informanterna som var helt konsekvent i sin översättning av svenska perfektparticip till danska, utan alla hade någon form av variation. M4 var den som var mest konsekvent, genom att han använde icke-kongruerande former vid alla ord utom ett: *brugte*.

Diagram 4. Manliga informanter – skriftlig översättning:

I stapeldiagrammet ovan visas en sammanställning av de manliga informanternas val av form vid den skriftliga översättningen av de svenska perfektparticipen till danska former. Som vi ser var det endast *brugte* som stavades likadant av samtliga av informanterna i denna grupp: kongruerande med ändelsen -te. Vid de övriga orden ser vi stor variation av valda ändelser, även om den icke-kongruerande et-ändelsen var mest frekvent använd. Denna ändelse användes vid 16 tillfällen, medan den kongruerande ede-ändelsen användes 9 gånger (och den kongruerande te-ändelsen alltså 5 gånger). Det ord som av flest informanter i denna grupp stavades med den kongruerande ede-

ändelsen var *afhøvlade*. 4 av de 5 informanterna valde här den kongruerande formen. I övrigt var den icke-kongruerande t-formen den dominerande med förhållandet 4:1 vid de båda översättningstillfällena av *målade* samt vid översättningen av *tapetserade*. Vid *intresserade* var förhållandet slutligen 3:2, men fortfarande med den icke-kongruerande formen i överläge.

Vi kan utläsa ur ovanstående stapeldiagram att den icke-kongruerande t-formen är den dominerande vid 4 utav de 6 översatta perfektparticipen.

4.2.5 Jämförelse av resultaten

I den jämförande delen presenteras nu resultaten från den muntliga och den skriftliga översättningen i respektive informantgrupp. Därefter redovisas också resultaten från de båda grupperna i förhållande till varandra. I denna jämförande del har *dukade* och *begagnade* inte tagits med på grund av att de av flera av informanterna inte översattes till particip med predikativ användning, utan som attribut. Orsaken till detta diskuteras närmare i anslutning till analysen, i avsnitt 6.1.2.

4.2.5.1 Kvinnliga informanter, jämförelse muntlig och skriftlig översättning

Vi ser i en jämförelse mellan de två stapeldiagrammen för de kvinnliga informanterna vissa skillnader mellan de muntliga och de skriftliga översättningarna:

Diagram 5. Kvinnliga informanter – muntlig översättning:

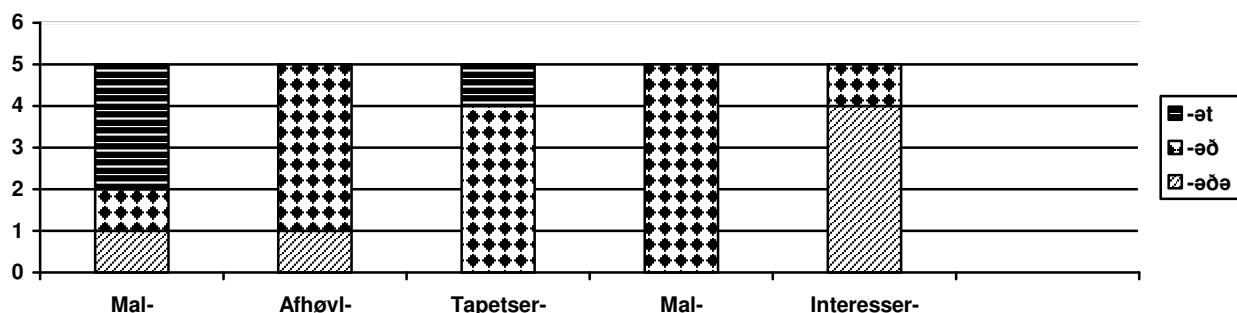
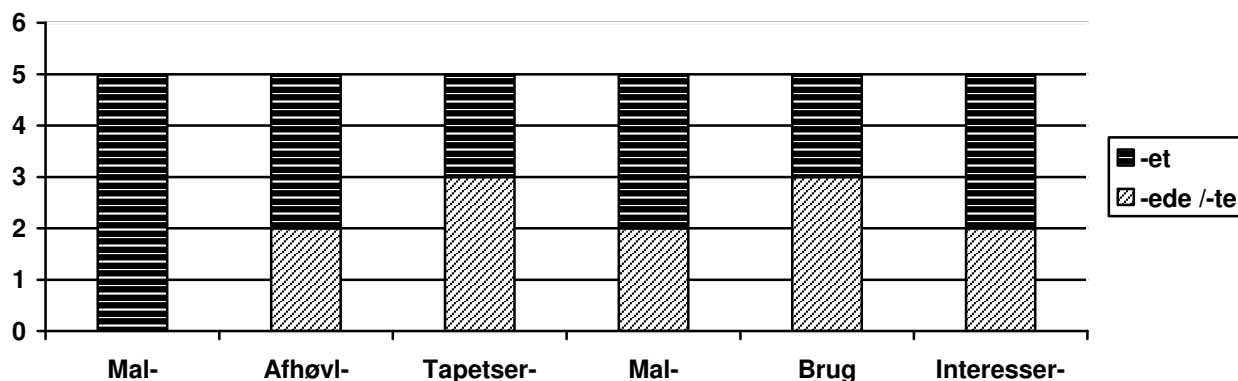

Diagram 6. Kvinnliga informanter – skriftlig översättning:

Uttalet med [əð] var det dominerande uttalet i den muntliga översättningen, och den icke-kongruerande et-ändelsen var den mest frekvent använda formen vid den skriftliga översättningen. För att kunna betrakta skillnaderna mellan den muntliga och skriftliga översättningen måste vi se till varje informants enskilda resultat. En uttömmande tabell finns i appendix.

I tabellen i appendix kan vi utläsa att de kvinnliga informanterna uttalade orden kongruerande med [əðə] vid 6 tillfällen, medan de skrev den kongruerande ede-ändelsen vid 9 tillfällen. Den icke-kongruerande formen [ət] användes 4 gånger, medan motsvarande form -et användes 16 gånger vid den skriftliga översättningen. Vid hela 15 tillfällen uttalades [əð], och relationen mellan denna form i uttalet och den dominerande et-stavelen i skriften kommer att diskuteras vidare under analysen i avsnitt 6.

Det är viktigt att se att det endast vid 6 tillfällen i den kvinnliga informantgruppen uppvisades samma form vid ett ord i den muntliga översättningen som i den skriftliga. Dessa 6 tillfällen är fördelade över 4 av de 5 informanterna. Det är alltså 1 informant som inte hade något ord alls med samma form i den muntliga översättningen som i den skriftliga. Av de 15 tillfällen då [əð] användes i den muntliga översättningen översattes de i den skriftliga översättningen med den kongruerande formen [əðə] 5 gånger och den icke-kongruerande [ət] 10 gånger. Vid 3 tillfällen översattes ord muntligen med [əðə] men skriftligen med icke-kongruerande et-form. Vid 1 tillfälle var det tvärtom, så att [ət] motsvarades av ede-ändelse i skriften.

4.2.5.2 Manliga informanter, jämförelse muntlig och skriftlig översättning

Diagram 7. Manliga informanter – muntlig översättning:

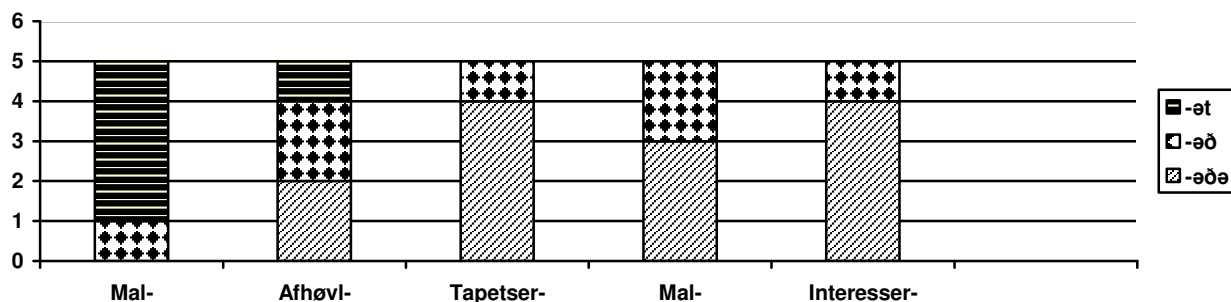
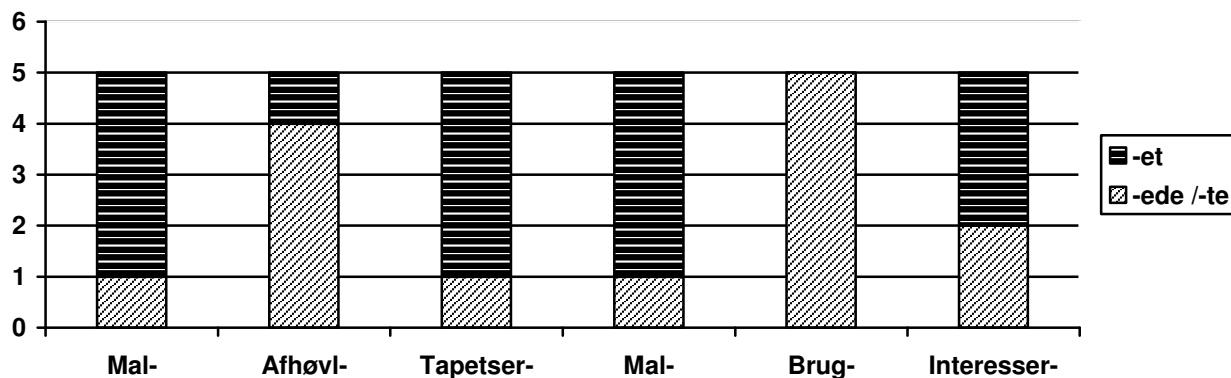

Diagram 8. Manliga informanter – skriftlig översättning:

Vi ser i en jämförelse mellan de två stapeldiagrammen för de manliga informanterna påtagliga skillnader mellan de muntliga och de skriftliga översättningarna. Medan det i den muntliga översättningen var [æðə]-uttalet som dominerade, var det i den skriftliga översättningen den icke-kongruerande formen som användes mest. Det var dock varierande vilka ord som översattes kongruerande eller icke-kongruerande i den muntliga och den skriftliga översättningen, och vi måste därför återigen betrakta varje enskild informant för att se sambandet. I tabellen i appendix redovisas detaljerna för varje informant i gruppen.

I tabellen i appendix ser vi att de manliga informanterna uttalade orden kongruerande med [æðə] vid 13 tillfällen, medan de skrev motsvarande form vid 9 tillfällen. Den icke-kongruerande formen [æt] användes 5 gånger, medan motsvarande form -et användes 16 gånger vid den skriftliga översättningen. Vid 7 tillfällen uttalades [æð], och relationen mellan denna form i uttalet och den dominerande icke-kongruerande formen med -et i skriften kommer att diskuteras vidare under analysen i avsnitt 6.

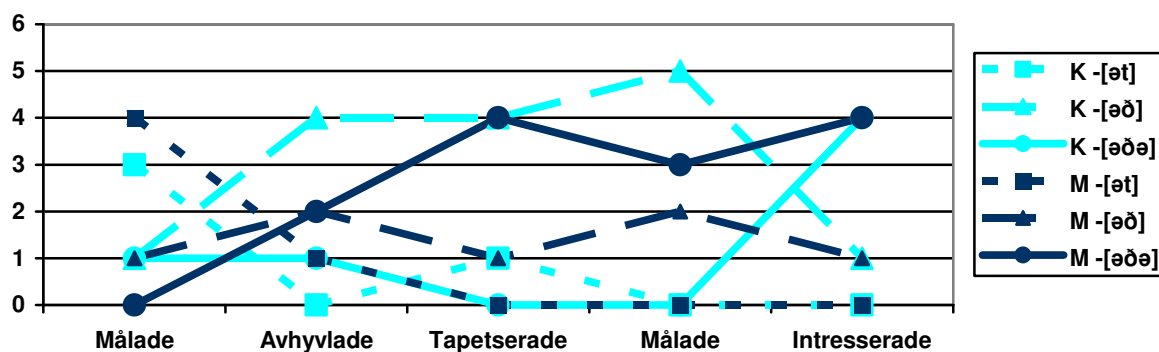
Vid 9 tillfällen i den manliga informantgruppen uppvisades samma form vid ett ord i den muntliga översättningen som i efterföljande skriftliga översättning. Dessa 9 tillfällen är fördelade över alla 5 informanter. 5 tillfällen med [əðə] i den muntliga översättningen motsvarades av ede-ändelsen i skriften, och 4 [ət] motsvarades av et-ändelsen.

Av 8 tillfällen då [əðə] användes vid ord i den muntliga översättningen blev samma ord skriftligt översatt till [ət]. Av de 7 tillfällen då [əð] användes i den muntliga översättningen översattes de i den skriftliga översättningen med den kongruerande formen [əðə] 3 gånger och den icke-kongruerande [ət] 4 gånger. Vid 1 tillfälle blev den muntliga översättningens [ət] till kongruerande ede-ändelse i skriften.

4.2.6 Jämförelse kvinnliga – manliga informanter

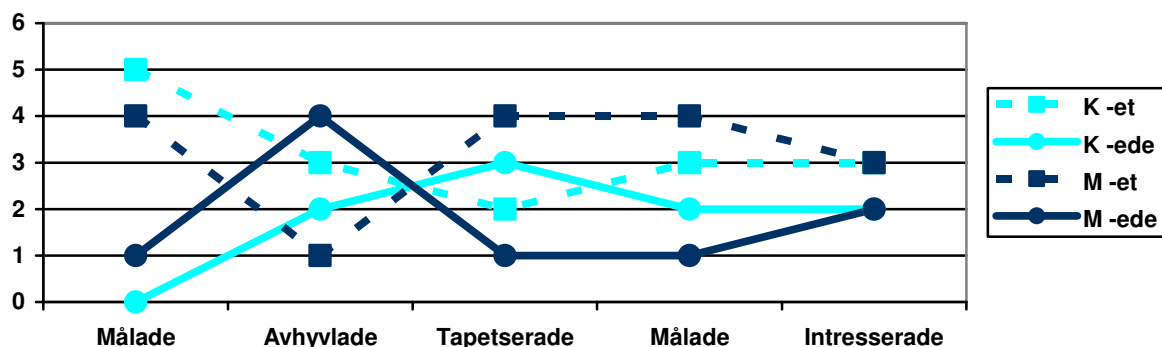
För att så tydligt som möjligt kunna se variationen vid varje enskilt ord i en jämförelse mellan de båda informantgrupperna väljer jag att sammanställa resultaten i ett diagram som illustrerar formerna med hjälp av kurvor. Först jämförs de muntliga resultaten i diagram 9, och därefter de skriftliga i diagram 10.

Diagram 9. Muntlig översättning kvinnliga – manliga informanter

I diagrammet ovan kan vi se uttalsformerna samt skriftformerna i båda informantgrupper. De ljusare kurvorna betecknar de kvinnliga informanterna, och de mörkare de manliga. Vi kan utläsa stor variation i informanternas uttal genom att jämföra de båda gruppernas kurvor. Det ord som uttalas likadant av flest informanter i de båda grupperna är *intresserade*, som uttalas med den kongruerande formen [əðə] av 4 informanter i varje grupp, och med [əð] av 1 informant i varje grupp.

Diagram 10. Skriftlig översättning kvinnliga – manliga informanter

I ovanstående diagram kan vi följa uttalsformerna samt skriftformerna i båda informantgrupper. De ljusare kurvorna betecknar de kvinnliga informanterna, och de mörkare de manliga. Som vi ser är det inget av orden som stavas identiskt av samtliga informanter, utan variationen är stor vid alla ord utom *intresserade*, som är det ord som flest informanter stavar likadant, eftersom kurvorna från båda grupper möts här. 3 informanter i varje grupp har icke-kongruerande uttal och 2 kongruerande.

4.2.7 Översättningen av öppnade och öppnat

I den kvinnliga informantgruppen översattes *öppnade* i meningen *där står burkar av olika slag som är öppnade* i den muntliga översättningen med [əð] 2 gånger och med [əðə] 1 gång. Samma informanter valde sedan i den skriftliga översättningen den icke-kongruerande formen *-et*. 2 informanter valde vid båda översättningar att tolka ordet som adjektiv: *åbne*. Samma översättningsmöjlighet finns i svenskan: *de är öppna*.

För de manliga informanterna var resultaten av översättningarna följande: alla 5 informanter valde *åbne* i den muntliga översättningen, medan variationen mellan formerna var större i den skriftliga översättningen. Där valde 2 informanter den icke-kongruerande formen och 1 den kongruerande. 2 informanter valde även här *åbne* som adjektiv.

Meningen *det är Siv som har öppnat dem* översattes av samtliga informanter i båda grupper med verbkonstruktionen *har åbnet*.

4.2.8 Informanternas egna reflektioner

Den avslutande delen av intervjun innehöll ett samtal där informantens egna spontana reflektioner fick plats. Här avslöjades en väsentlig skillnad mellan de kvinnliga och de manliga informanterna.

Hos de kvinnliga informanterna fanns en påtaglig medvetenhet om de olika formerna, som främst visade sig vid den skriftliga översättningen. Här gav 4 av de 5 informanterna uttryck för att de reagerat på formerna redan under den muntliga översättningen, och att de var medvetna om att det var skillnad mellan formerna. Den informant som inte omedelbart tyckte sig genomså vad som undersöktes, uppgav dock vid närmare eftertanke när jag beskrev att det var perfektparticipen att hon kände igen båda former och att hon ofta varit osäker i skrift när det gällde vilken form som skulle användas när.

Ingen av de manliga informanterna uppgav däremot att de hade funderat på om de skulle använda den kongruerande eller icke-kongruerande formen av perfektparticip varken vid den muntliga eller vid den skriftliga översättningen av texten. Endast 1 av de manliga informanterna uppgav att han någon gång vid annat tillfälle kunde komma ihåg att han funderat över vilken form som var korrekt och blivit osäker i sitt skriftspråk. De 4 övriga manliga informanterna menade att de aldrig reflekterat över att det fanns en form som kunde kongruera, och 3 uppgav att de uteslutande använde sig av den icke-kongruerande formen. De manliga informanter som använde sig av kongruerande perfektparticip vid några tillfällen i den skriftliga översättningen förklarade att det var deras språkkänsla som gjorde att de valde denna form just här, men de hade ingen förklaring på vad detta kunde bero på rent grammatiskt. I relation till detta är det intressant att det var just de manliga informanterna som använde flest kongruerande former vid den muntliga översättningen, hela 13, faktiskt mer än dubbelt så många som de kvinnliga informanternas 6.

Det är förstås väsentligt att även ta informanternas yrkesutbildningar i beaktande här, eftersom 4 av de 5 kvinnliga informanterna hade en språklig eftergymnasial utbildning och ingen av de 5 manliga informanterna hade studerat språk på eftergymnasial nivå. Att vara uppmärksam på språkliga skillnader och att kunna sätta ord på detta är naturligtvis mer självklart för den som är utbildad i språk.

Informanternas reflektioner när det gällde vad tendensen att välja den icke-kongruerande formen vid danska particip i predikativ användning var intressanta, eftersom flera kom in på det faktum att man i danskan ”sväljer” sina ändelser. Ironiskt nog var det flera informanter som uppgav att den svenska dialekt som var svårast att förstå var skånskan, just för att man i denna dialekt sväljer slutet av orden och inte ”uttalar alla bokstäver”.

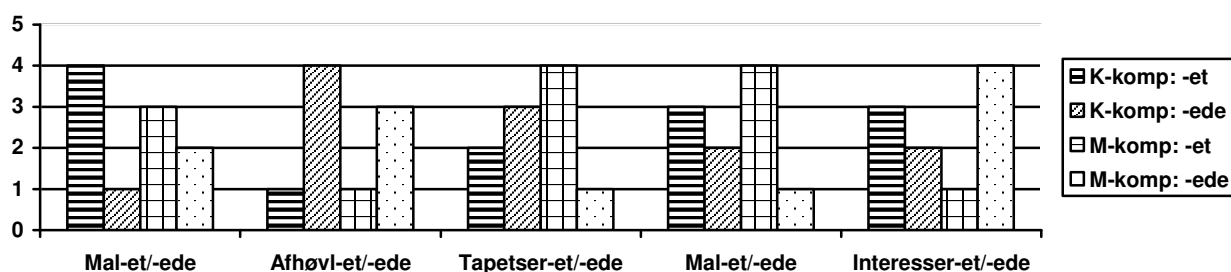
5. REDOVISNING AV DEN KOMPLETTERANDE UNDERSÖKNINGEN

Den kvinnliga informanten i denna kompletterande metodgrupp kallar jag K-komp och den manliga informanten i denna grupp M-komp.

5.1 Resultat från den kompletterande undersökningen

När de två informanterna i den kompletterande undersökningen lyssnade på de utklippta frekvenserna från huvudundersökningen antecknade de att de urskiljde följande uttalade former:

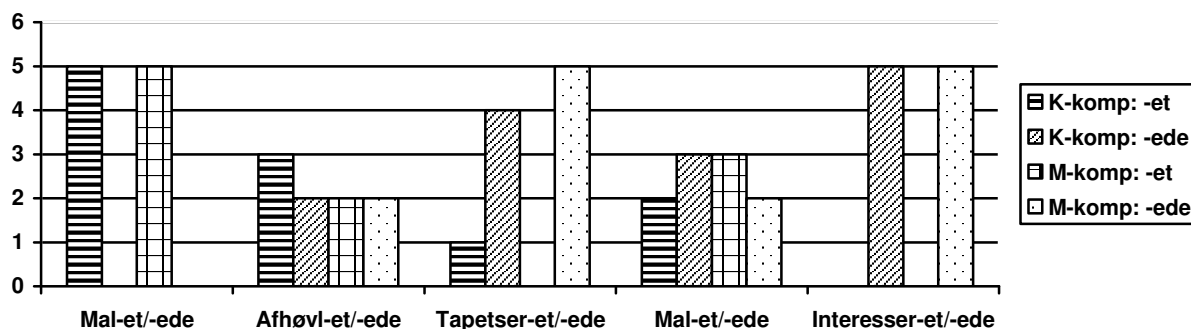
Diagram 11: De former K-komp och M-komp uppfattade i de kvinnliga informanternas uttal

I ovanstående diagram får vi en överblick över de former som de två informanterna K-komp och M-komp uppgav att de uppfattade när de lyssnade på de utklippta frekvenserna med perfektparticip ur den kvinnliga informantgruppen. Varje grupp om 4 staplar i diagrammet visar vad de två informanterna i denna kompletterande undersökning tyckte sig höra vid just det perfektparticipet, de två staplarna till vänster visar vad K-komp hörde och de två till höger vad M-komp hörde. Vid *afhøvl-et/-ede* kan vi se att det var ett tillfälle då M-komp inte kunde uppfatta vad en av informanterna i denna grupp sa, så här visas endast 4 svar i hans staplar.

Det blir tydligt att de två informanterna K-komp och M-komp inte är överens i vilka former de tycker att de kvinnliga informanterna uttalar. Det faller sig dock så att både K-komp och M-komp tycker sig uppfatta lika många icke-kongruerande former i det inspelade materialet, 13 var, men det är inte samma informants uttal de tycker sig urskilja dem ur. När det gäller de kongruerande formerna anger K-komp att hon hör 12 uttalas, medan M-komp anger att han hör 11, men även här är de oense om vilka informanter som har vilket uttal. Det framstår tydligt ur detta resultat att de två informanterna K-komp och M-komp båda har en jämn fördelning mellan vilka former de tycker sig uppfatta: de hör ungefär hälften kongruerande och hälften icke-kongruerande former. Men det verkar nästan slumpartat vilken form de faktiskt hör.

Diagram 12: De former K-komp och M-komp uppfattade i de manliga informanternas uttal

I diagrammet ovan ser vi vilka former K-komp och M-komp uppgav att de uppfattade när de lyssnade till de urklippta perfektparticipen som uttalades av den manliga informantgruppen. Vi kan utläsa att de två informanterna K-komp och M-komp är helt överens om vilka former de uppfattar vid två av de uppspelade perfektparticipen: *malet* och *interesserede*. De uppger båda att de uteslutande hör icke-kongruerande former första gången *mal-et/-ede* uttalas, medan de vid *interesser-et/-ede* uppger de att de uteslutande hör den kongruerande formen uttalas. Vid de övriga tre perfektparticipen är fördelningen också någorlunda jämn, och båda informanter är också i stort sett överens om vilka av de manliga informanterna som uttalar vilken form (endast vid ett tillfälle vid *mal-et/-ede* är de oense samt vid ett tillfälle vid *tapetser-et/-ede*). Återigen har M-komp utelämnat ett svar vid *afhøvl-et/-ede* eftersom han inte tyckte sig kunna uppfatta vilken form som användes här. Totalt uppfattar alltså K-komp 11 icke-kongruerande former och 14 kongruerande, medan M-komp uppfattar 10 icke-kongruerande former och 14 kongruerande.

Som vi ser när vi jämför de båda stapeldiagrammen var de två informanterna i denna kompletterande undersökning mer överens när det gällde vilka former de urskiljde i den manliga informantgruppen än i den kvinnliga, även om fördelningen av kongruerande och icke-kongruerande former uppfattades som tämligen jämn vid lyssnandet till båda informantgrupperna.

5.2 De två kompletterande informanternas egna reflektioner

Det är också värdefullt att återge dessa informanternas egna reflektioner kring perfektparticipen. Det är först och främst givande att fundera över hur dessa två informanternas utbildning och yrken påverkade dem i deras lyssnande. I ljuset av att de båda två var utbildade i danska och undervisade i ämnet är det nämligen intressant att de tog upp just grammatikens roll för uttalet av de olika formerna i undersökningen. När jag frågade dem varför de trodde att det kan vara så svårt för danska språkbrukare att veta vilken form som ska väljas, den kongruerande eller den icke-

kongruerande, påpekade de att det kan bero på den bristfälliga grammatikundervisningen i danska skolor. De menade att generationer av danskar har fått mycket lite undervisning i ämnet i samband med att det mist sin status av olika anledningar. När jag frågade dem varför de själva upplevde att det var svårt att avgöra vilken form de hörde uttalas menar de att det delvis var på grund av att ändelserna uttalades otydligt, men de lyfte samtidigt fram att de hela tiden fick vara på sin vakt så att de verkligen lyssnade och inte bara ”tog” en form. Det verkade alltså svårt för dem att inte välja de former de själva menade att det skulle vara, trots att man inte av omgivande kontext kunde avgöra vilken form det skulle vara.

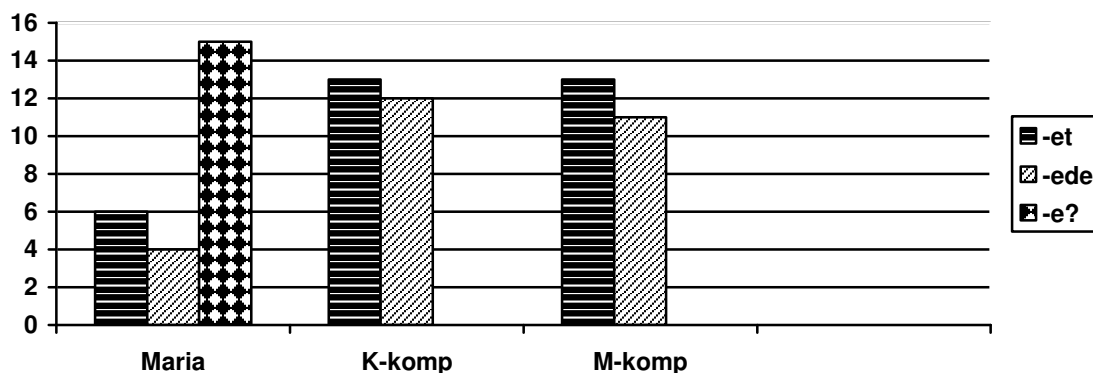
De två informanterna trodde inte att det var någon skillnad i hur de närmade sig det inspelade materialet beroende på kön. Att de båda hade en tendens att vilja lyssna efter vilken form som skulle vara korrekt, och att det var frustrerande att försöka koncentrera sig på vad de hörde, ansåg de snarare vara kopplat till deras lärarerfarenhet än kön, och de var också båda lika tveksamt inställda till vad de hörde.

5.3 Jämförelse mellan resultaten från huvudundersökningen och kompletteringen

Vi kan försöka se vad uttalet [əð] motsvaras av för former av de kompletterande informanterna, som ju inte hade denna valmöjlighet till handa.

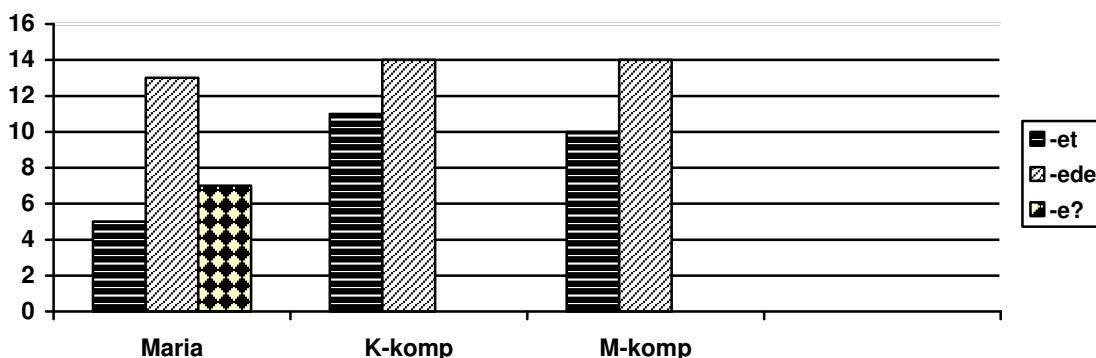
I nedanstående diagram jämförs resultaten från de två kompletterande informanternas uppfattningar med vad jag själv hörde (alltså de resultat som presenterats i huvudundersökningen). I appendix finns mer detaljerade jämförande tabeller för de olika resultaten, en som visar hur uttalet i den kvinnliga informantgruppen uppfattades av dels de två kompletterande informanterna och dels av mig (alltså de resultat som presenteras i huvudundersökningen), och en som visar samma fakta för den manliga informantgruppen.

Diagram 13: Jämförelse av uttalsresultaten hos de kvinnliga informanterna

I diagrammet ovanför uppvisas de former de kvinnliga informanterna uttalade, först som de uppfattats i huvudundersökningen av mig själv (Maria) och därefter av de två kompletterande informanterna K-komp och M-komp. Jag har valt att representera uttalet [əð] med -e? eftersom det är just hur detta uttal ska tolkas som är det som diagrammet ska ge en klarare bild av. Men eftersom vi kan se att K-komp och M-komp uppger att de hör en så jämn fördelning av de kongruerande och de icke-kongruerande formerna får vi dessvärre ingen möjlighet att ur detta diagram utläsa vilken form [əð] motsvarar. Därför blir det nödvändigt att betrakta tabellen i appendix. Problemet är att vi här kan utläsa att de två kompletterande informanterna hade för olika uppfattningar av vad de kvinnliga informanterna uttalade för former för att vi ska kunna jämföra detta med den stora delen [əð] som uppges i huvudundersökningens resultat. Svårigheten i detta kommer att diskuteras i analysen.

Diagram 14: Jämförelse av uttalsresultaten hos de manliga informanterna

I diagrammet ovanför uppvisas de former de manliga informanterna uttalade, först som de uppfattats i huvudundersökningen av mig själv (Maria) och därefter av de två kompletterande informanterna K-komp och M-komp. Jag har valt att representera uttalet [əð] med -e? eftersom det är just hur detta uttal ska tolkas som är det som diagrammet ska ge en klarare bild av. Återigen är K-komp och M-komp mycket jämna i antalet kongruerande och icke-kongruerande former som de uppger att de hör. När det gäller huvudundersökningens resultat, Marias, ser vi att antalet tydligt urskiljda kongruerande [əðə]-former stämmer väl överens med K-komp och M-komps resultat. När vi ser efter i tabellen i appendix upptäcker vi att det dessutom är stor överensstämmelse mellan vilka av de manliga informanterna som alla vi tre som lyssnar hör detta kongruerande uttal hos. I de 7 fall där uttalet [əð] uppfattas av Maria, är K-komp och M-komp överens om vad de uppfattar (vid

avhyvlade uteblir ett svar från M-komp som inte tyckte att han kunde uppfatta vilken form som uttalades av M1, men K-komp tycker sig höra den icke-kongruerande formen –et). Närmare bestämt motsvaras [əð] av följande former uppfattade av K-komp och M-komp:

<i>Målade</i>	-et
<i>Avhyvlade</i>	(-et) (M1), -ede (M3)
<i>Tapetserade</i>	-ede
<i>Målade</i>	-et (M2), -et (M3)
<i>Intresserade</i>	-ede

Vi ser alltså att de 7 gånger [əð] har uppfattats av Maria uppfattas detta uttal visserligen likadant av K-komp och M-komp sinsemellan, men det är inte en form som dominerar utan det är faktiskt jämn fördelning mellan kongruerande och icke-kongruerande former. [əð]-uttalet uppfattas således som representant för båda former.

6. ANALYS

6.1 Analys av huvudundersökningens resultat

Vi kommer nu att se närmare på skillnaderna mellan de muntliga och de skriftliga översättningarna i de två informantgrupperna, samt urskönja huruvida undersökningen avslöjar om informanterna påverkats av verbala eller adjektiviska tolkningar i sina översättningar.

6.1.1 *Analys av den muntliga och skriftliga översättningen i båda informantgrupper*

Det mest använda uttalet hos de kvinnliga informanterna var som vi sett i resultatredovisningen från huvudundersökningen [əð], medan det hos de manliga informanterna var [əðə]. I den skriftliga översättningen var fördelningen identisk mellan de båda informantgrupperna, med 16 icke-kongruerande t-ändelser och 9 kongruerande ede-ändelser, även om det var olika ord som uppbar de olika formerna i de respektive grupperna. Det ord som uttalades likadant av flest informanter var *intresserade* som uttalades med kongruerade form [əðə] av 4 av de kvinnliga och 4 av de manliga informanterna, och av 1 i varje informantgrupp med [əð]. Det ord som skrevs likadant av flest informanter var också *intresserade*, som stavades med den kongruerande formen -ede av 2 informanter i varje grupp och med den icke-kongruerande formen -et av 3 informanter i varje grupp.

De muntliga resultaten är förvånande, eftersom jag hade förväntat mig att de kvinnliga informanterna med utbildning i språk skulle ha fler tydligt kongruerande former i sina muntliga översättningar än de manliga informanterna utan liknande utbildning, då språkutbildning sannolikt ger ett ökat medvetande om grammatiska regler. Men istället var det männen som uppvisade flest kongruerande former i den muntliga undersökningen, trots att 4 av dem i sina egna reflektioner över ämnet uppgav att de inte kände till att det fanns kongruerande former. Flera av de manliga informanterna som själva använde de kongruerande formerna i både tal och skrift ifrågasatte dessutom under intervjun om det inte var jag som svensk som hade missuppfattat de danska möjligheterna att välja mellan de två formerna, då de menade att den icke-kongruerande formen var den korrekta i alla sammanhang.

Det som vidare påkallar uppmärksamhet i den muntliga översättningen är bruket av [əð]-formen. Hos de kvinnliga informanterna skulle sambandet mellan det dominerande [əð]-uttalet i den muntliga översättningen och den dominerande et-ändelsen i skriften kunna tyda på att [əð] i uttalet motsvarar -et i skriften. Dessvärre är det dock inte så enkelt, eftersom det inte alltid var samma informant som uttalade ett ord med [əð] som sedan skrev samma ord med icke-kongruerande et-ändelse i den skriftliga översättningen. Hos de manliga informanterna dominerade det kongruerande uttalet [əðə] i den muntliga översättningen samtidigt som den icke-kongruerande formen -et dominerade i skriften. Det blir härmed nödvändigt att presentera två möjliga tolkningar på vad [əð]-formen i uttalet står för. Den första är att ändelsens uttal genom apokope har kommit att mista sitt slut-e, och därmed är en kongruerande ändelse men utan hörbar slutvokal. Den andra tolkningen är att det är den icke-kongruerande formen som uttalas men med ett [ð] istället för [t], vilket är en tolkning som kan styrkas genom att även andra ord i modern danska uttalas på detta sätt, så som *æble*[ð]. Då skulle det alltså röra sig om en försvagning av [t] till [ð] i danskan. Resultaten från den kompletterande undersökningen kan vara av hjälp i tolkningen av de kvinnliga informanternas uttal, vilket diskuteras närmare nedan i avsnitt 6.2.

I den skriftliga översättningen hade jag förväntat mig att möjligheten att välja den kongruerande formen skulle vara större, dels eftersom skriftspråksformerna ofta är mer konservativa och språkutvecklingen här inte nått lika långt som i de talade formerna, och dels eftersom informanterna här skulle ha mer tid att tänka efter och välja en form som verkade korrekt. Att de kvinnliga informanterna här uppvisade fler kongruerande former än de manliga informanterna var därför vad jag hade väntat, men jag hade inte förväntat mig att så många skulle använda den kongruerande formen i den muntliga översättningen och sedan stava samma ord med

icke-kongruerande form i efterföljande skriftliga översättning. En möjlig tolkning är att de inte är lika medvetna om vilka former de väljer vid den muntliga översättningen, medan de får mer tid att fundera vid den skriftliga översättningen och därmed får möjlighet att välja en form de anser korrekt.

För att få en klarare förståelse av de resultat som undersökningen gav, vände jag mig till Eva Skaft Jensen, lektor vid Institutionen för danska vid Roskilde universitet. Hon underströk möjligheten att resultaten speglar två parallella tendenser i dagens danska, nämligen att det dels finns en tendens att den icke-kongruerande formen vid perfektparticip i predikativ användning sprider sig alltmer, men att det också samtidigt finns en mottendens, där ett mer hyperkorrekt så kallat läsuttal är på frammarsch varigenom den kongruerande formen främjas. Eftersom valet av kongruerande eller icke-kongruerande form av perfektparticip i danskan kan betraktas som ett språkriktighetsproblem, kan olika tendenser som drar åt olika håll förstärkas när osäkerheten kring uttalet växer. Eva Skaft Jensen påpekar vidare att det i svenskans mer distinkta uttal finns ett mer stabilt böjningssystem i jämförelse med danskan där uttalet spelar en viktig roll för just försvagandet av ords ändelser.

6.1.2 Påverkade verbal eller adjektivisk tolkning vilken form som uppträdde?

Eftersom varje perfektparticip i översättningstexten ingick i meningar som var konstruerade så att de skulle kunna tolkas antingen som verbala eller adjektiviska, eller både och, är det avgörande att studera hur detta påverkade informanternas val av kongruerande och icke-kongruerande former i sina översättningar till danska. De första 4 perfektparticipen *målade*, *avhyvlade*, *tapetserade* och *målade* ingick alla i meningar som skulle kunna tolkas antingen som verbala eller adjektiviska vid en översättning till danska. I den muntliga översättningen kan vi se en skillnad mellan den kvinnliga och den manliga informantgruppen i uttalet av dessa 4 första perfektparticip. Här hade de kvinnliga informanterna övervägande det svårtolkade uttalet [əð], förutom vid första översättningen av *målade*, som gav 3 tydliga uttal med [æt] och 1 [əð] och 1 [əðə]. (Denna variation vid det allra första ordet i översättningen kan tyda på att informanterna ännu inte genomskådat vad som undersöktes, medan de vid de övriga orden blivit mer medvetna om sitt uttal av ändelserna vid översättningen.) De manliga informanterna valde i den muntliga översättningen övervägande den kongruerande formen, förutom vid den första översättningen av *målade*, där den icke-kongruerande formen valdes 4 gånger och [əð] 1 gång. I meningen *här är väggarna bara tapetserade, de är inte målade* valde 4 av de 5 informanterna den kongruerande formen och 1 [əð] för *tapetserade*, och för *målade* valde 3

den kongruerande formen och 2 [əð]. Det är möjligt att tolka perfektparticipen i denna mening som mer adjektiviska än de 2 första perfektparticipen i texten, *målade* och *avhyvlade*, vilket då skulle innebära att männen följde denna regel mer strikt än kvinnorna i undersökningen. I skriften översattes dessa tvetydiga perfektparticip övervägande med den icke-kongruerande formen, och det var i synnerhet första översättningen av *målade* som gav upphov till detta.

Av de perfektparticip i översättningstexten som ingick i meningar som enbart skulle kunna tolkas som adjektiviska är det bara *intresserade* som går att jämföra i den muntliga och skriftliga översättningen, eftersom de andra perfektparticipen inte översattes av alla informanter. *Intresserade* är det ord i undersökningen som är minst tvetydigt när det gäller tolkningen som verbalt eller adjektiviskt perfektparticip i danskan, eftersom det är ett rent adjektiviskt perfektparticip vars ursprungliga verbbetydelse trätt i bakgrunden (SAG:592). Vid den muntliga översättningen uttalades ordet av 4 av de 5 kvinnliga informanterna med [əðə], och av 1 med [əð]. Samma ord stavades med icke-kongruerande et-ändelse av 3 av informanterna, och med kongruerande ede-ändelse av 2. Hos de manliga informanterna var fördelningen exakt densamma när det gällde både uttalet och stavningen av *intresserade*, vilket är anmärkningsvärt.

Slutsatsen blir att det märks en tendens hos båda informantgrupper att uttala *intresserade* med kongruerande former i den muntliga översättningen medan de skrivs med mer variation. Eftersom vi kan säga exempelvis att grannarna var *mycket intresserade*, har vi här ett exempel på ett perfektparticip som Galberg Jacobsen och Stray Jørgensen menar normalt ska vara kongruerande, då man kan sätta in en form av gradbestämning framför dem. Att informanterna var mer tvetydiga i skriften, då fördelningen mellan kongruerande och icke-kongruerande former var mer jämn, kan i sin tur tolkas som att informanterna var osäkra på vilken form som var korrekt att välja när det gällde det mer strikta skrivspråket. Här fick de ju också större möjlighet att tänka efter.

Det faktum att flera informanter valde att översätta perfektparticipen *begagnade*, *dukade* och *öppnade* genom att placera ordet i fråga i attributiv ställning, som i exempelvis *åbnede glas*, är intressant. I alla de fall där detta hände, valde informanterna kongruerande form på perfektparticipet. Flera informanter kommenterade i samband med sitt val att en annan översättningsvariant skulle vara svår i danskan – alltså med perfektparticipet som predikativ. Detta visar att perfektparticip efter *vara* i predikativ ställning här kändes onaturligt för dessa informanter.

6.1.3 Påverkades informanterna av de svenska formerna vid översättningen?

Av de kvinnliga informanterna var det flera som tydligt uttalade de svenska perfektparticipens former när de läste upp den svenska texten. Ingen av dem var dock övertydlig eller verkade nämnvärt reagera över formerna.

Av de manliga informanterna var det endast 1, nämligen M5, som tydligt uttalade de svenska participens former när han läste den svenska texten högt. Han verkade reagera över dem och eftersträvade att uttala dem som de stavades, med den effekten att det svenska uttalet blev övertydligt. Ändå översatte han inte så många av dessa former till kongruerande former i danskan, och han uppgav heller inte att han var medveten om att de fanns i danskan utan menade tvärtom att han aldrig funderat över vilka former som finns i danskan. De övriga manliga informanterna hade det gemensamt att de tenderade att inte se de svenska kongruerande formerna, utan tvärtom läsa dem med dansk icke-kongruerande form. Intressant nog kunde de dock därefter översätta samma ord till en kongruerande dansk form i sin muntliga översättning.

6.2 De kompletterande informanterna och undersökningens resultat

Som vi sett var de två kompletterande informanterna mer överens om vilka former de tyckte sig uppfatta när de lyssnade på de manliga informanterna än när de lyssnade på de kvinnliga. Detta kan tyda på att det var lättare att urskilja de manliga informanternas former. Då måste vi fråga oss: var det lättare att uppfatta en viss form uttalas framför en annan? De manliga informanterna hade ju något fler kongruerande former i sitt uttal än de kvinnliga informanterna hade, enligt vad de båda kompletterande informanterna uppfattade. Skillnaden är dock för liten för att vi ska kunna dra några slutsatser, eftersom fördelningen av uppfattade former är så pass jämn ändå. Det vi kan göra är se närmare på det faktum att dessa två informanter hade de två skrivna formerna framför sig när de lyssnade på hur de uttalades.

Eftersom de två informanterna hade de två skrivna formerna av varje perfektparticip framför sig och uppmanades att välja vilken av dessa former de tyckte sig uppfatta för varje informant de lyssnade på, minskade förstås spontaniteten i det de uppfattade. De behövde bara kryssa för en av de två formerna. Dessutom påverkades de på detta sätt av skriftbilden medan de lyssnade till ordens uttal, vilket vi måste vara medvetna om. Jag valde ändå medvetet att ge dem de skrivna orden med grafem och inte i fonetisk skrift, på grund av den svårighet jag själv haft med att urskilja vilka former som uttalades. I någon mån rationaliserades nämligen tvetydigheten bort på detta sätt, genom att valet inte längre var mellan de tre uttalen [ət], [əð] och [əðə], utan de två informanterna

var *tvungna* att välja om de hörde den kongruerande eller icke-kongruerande formen – de kunde inte välja att uppge det svårtolkade [əð]. I diskussionen efter att de lyssnat färdigt på inspelningarna reflekterade naturligtvis båda informanter över hur svårt det varit att avgöra vilken form som hördes i många fall. De skulle säkerligen ha valt [əð] vid flera tillfällen om det hade varit en möjlighet. I en mer omfattande undersökning skulle det vara givande att även ge de lyssnande informanterna möjligheten att uppge [əð] som alternativ, och därav se om detta uttal är det som är på ingång i språket samt försöka ta reda på vilken form det ska tolkas som. Men eftersom jag inte tror att det hade varit fruktbart att försöka analysera fram vad detta [əð] skulle ha representerat i en så liten undersökning, blev det mer överskådligt att låta de två skrivna formernas grafem beskriva vad de kompletterande informanterna hörde, även om detta kan tyckas förenklat. Det som med säkerhet kan sägas är att båda informanter upplevde att det var mycket svårt att avgöra vilka former som uttalades, vilket också är värdefullt att bli fullt medveten om.

6.2.1 Hörde alla som lyssnade samma uttal?

Vi har sett att de två kompletterande informanterna var mer överens om vilka former de hörde männen uttala än kvinnorna. Det är då intressant att jämföra deras uppfattningar med de former jag presenterar att jag själv uppfattat i huvudundersökningen. Som påvisats var vi alla tre mer överens om vilka former männen uttalade än om vilka former kvinnorna uttalade. I de fall då jag uppgav andra svar än K-komp och M-komp var det nästan uteslutande för att jag uppgav mellanformen [əð] (som alltså inte var ett alternativ för de andra två lyssnarna). Endast vid ett tillfälle i lyssnandet på de manliga informanterna uppgav jag ett helt annat svar än K-komp och M-komp: jag uppgav kongruerande form vid *avhyvlade* när det uttalades av M2, medan både K-komp och M-komp här hörde icke-kongruerande form uttalas.

Eftersom [əð]-uttalet motsvaras av både kongruerande och icke-kongruerande former enligt de kompletterande informanterna K-komp och M-komp, måste det betyda att detta uttal kan representera båda former i danskan. Det faktum att de båda kompletterande informanterna var överens om samtliga av dessa particips uttal är då viktigt, eftersom det är intrigerande. Hur vet de om ett ord som slutar på [ð] ska föreställa ett *t* eller *d*, det vill säga om det ska vara exempelvis *malet* eller *maled*? Eftersom varken de två kompletterande informanterna eller någon av de övriga informanterna i undersökningen hade något svar på detta, utan tvärtom menade att det var nästan omöjligt att höra, kan jag endast konkludera att [əð] är svårhanterligt även för danska språkbrukare.

En djupare fonologisk analys av detta uttal skulle behöva reda ut närmare hur de olika formerna representeras i uttalet, alltså hur omkringliggande fonem påverkades.

7. SAMMANFATTNING OCH DISKUSSION

Svaren på de tre frågeställningarna som presenterades i uppsatsens inledning är sammanfattningsvis:

1. Det fanns en skillnad mellan vilka former som valdes i den muntliga och i den skriftliga översättningen. I den muntliga översättningen var det hos kvinnorna [əð]-uttal som dominerade och hos männen den kongruerande formen [əðə]. Enligt de kompletterande informanterna som inte kunde välja [əð]-uttalet som alternativ i sitt lyssnande, hade kvinnorna övervägande icke-kongruerande form och männen övervägande kongruerande form. I skriften var det den icke-kongruerande formen som dominerade i båda grupper.
2. De kvinnliga och de manliga informanterna hade alltså övervägande olika uttal i den muntliga översättningen men båda grupper valde övervägande icke-kongruerande form i den skriftliga översättningen.
3. De två informantgrupperna uppvisade tydliga skillnader i sitt förhållningssätt till formerna, kvinnorna var mer medvetna om de gällande språknormerna än männen, och de uppvisade större osäkerhet när de reflekterade över sina val av former.

Att det i undersökningen visade sig att de kvinnliga informanterna var mer uppmärksamma på de normativa språkreglerna än vad de manliga informanterna var, kan naturligtvis härledas till de kvinnliga informanternas språkutbildningar, men det kan också finnas andra givande infallsvinklar. De kvinnliga informanterna uppvisade större osäkerhet och tvekan vid både den muntliga och den skriftliga översättningen än vad de manliga informanterna gjorde. Medan de manliga informanterna var tämligen övertygade om att deras val av former var korrekta, utan att de verkade sitta och fundera över olika alternativ, var de kvinnliga informanterna mer uppmärksamma på dels att det fanns olika val av former men också på att det var viktigt vilken form som valdes. När de var osäkra på vilken de skulle välja uppgav samtliga av de kvinnliga informanterna att de borde veta vilken form det skulle vara och försökte på olika sätt förklara varför de var osäkra. Allra mest slående var att den kvinnliga informant som inte hade vidareutbildning i språk reagerade mycket kraftigt när hon blev medveten om att det fanns olika alternativ vid participen. Hon förhöll sig generellt sett mer

skeptiskt än någon annan informant till översättningstexten, och hon försäkrade mig hela tiden om att hon inte var bra på det här med språk. Det var mycket svårt att övertyga henne om att det inte var för att undersöka om hon översatte ”rätt eller fel” som jag gett henne texten, utan att det fanns två alternativ och jag ville veta vad hennes språkkänsla sa henne. Hon uttryckte att hon gärna ville veta vilken form som var den korrekta. Denna medvetenhet om de normativa språkreglernas betydelse hos de kvinnliga informanterna, och den starka tendensen att vilja följa dem, är oerhört intressant i denna diskussion. En fråga som väcks är här i vilken utsträckning normativa språkregler påverkar språkkänslan hos språkbrukare. Medan de kvinnliga informanterna försöker erinra sig reglerna för sitt språk, hänvisar i flera fall de manliga informanterna till sin språkkänsla för att förklara varför de valt en viss form. De manliga informanterna uppgav exempelvis att ”det heter så på danska” eller att ”det är så man säger”.

Som redan påpekats i uppsatsens inledning, har kvinnor en större benägenhet än män att välja prestigeformer i sitt uttal (Einarsson 2004:173). Detta är av stor vikt i förhållande till min undersöknings resultat, där de kongruerande formerna uppvisades allra tydligast i den manliga informantgruppens uttal, och inte som jag hade förväntat mig, i den kvinnliga. Det är nämligen anmärkningsvärt att de danska kongruerande formerna finns kvar i språket hos de manliga informanterna medan de inte finns i deras medvetande. Språklig förändring kan vara en omedveten process, så det är värt att notera att de manliga informanterna inte kände igen formerna och 4 av dem faktiskt blev förvånade över att upptäcka dem i sitt eget skriftspråk vid genomgången av översättningen. Framför allt är det slående att det var just vid *tapetserede* och *interesserede* som de manliga informanterna valde kongruerande former, vilket också var det som de två kompletterande informanterna angav att de uppfattade när de lyssnade på uttalet i den manliga informantgruppen. När det gäller *interesserede* är det ju just den kongruerande formen som rekommenderas av den språknormerande *Politikens Håndbog i Nudansk*, även om den icke-kongruerande formen på inget sätt anses felaktig. Det verkar vara kvinnorna som leder den nya tendensen att välja den icke-kongruerande formen för perfektparticipen ifråga, trots att de är lite osäkra på om detta är korrekt, medan männen behåller de kongruerande formerna i sitt uttal utan att vara medvetna om dem. Att männen upplever att de använder den icke-kongruerande formen i sitt uttal även om de inte gör det är intrigerande. Undersökningens ringa skala tillåter inga klara slutsatser, men vi kan ändå se att de kvinnliga informanternas ”medvetna” osäkerhet kring sina val av former ställs mot de manliga informanternas till synes mer ”omedvetet” säkra val. Undersökningen avslöjar härmed en skillnad i attityd mellan de kvinnliga och de manliga informanterna som deltar – kvinnorna avslöjar i sina

reflektioner att de är mer formellt regelstyrda och medvetna om de normativa reglerna i danskan än männen i undersökningen.

I övrigt är det påfallande att de två informanterna i den kompletterande undersökningen uppger ett så jämnt resultat för vilka former de tyckte att de uppfattade. Om en språklig variabel uppvisar stor variationsvidd tyder det på att variationen har betydelse som "socialt kännetecken" (Nordberg 1986:24), och det verkar resultaten i denna undersökning också peka på. I synnerhet de kvinnliga informanterna i huvudundersökningen avslöjar att det inte är godtyckligt vilken form de väljer, och de två lärarnas osäkerhet i den kompletterande undersökningen understryker ytterligare att perfektparticip i danskan är ett språkriktighetsproblem.

Framtiden får utvisa om de kongruerande perfektparticipformerna kommer att stanna i det danska talspråket, och om det då främst är de manliga språkbrukarna som kommer att vara de som bevarar dem.

Litteratur

- Aitchison, Jean. 2001: *Language Change. Progress or Decay?* Cambridge: Cambridge University Press.
- Brink, Lars och Jørn Lund. 1974. *Udtaleforskelle i Danmark. Aldersbestemte – geografiske – sociale*. København: Gjellerup.
- Dammeyer, Maria. 2006: *Läsuttal av -or-ändelser, er-förled, räv och gräs. En undersökning av skriftspråkets inflytande på talspråket i tre olika åldersgrupper i Stockholm*. Kandidatuppsats. Lund: Nordiska språk (Xerxes).
- Dansk Sprognævn. 1996: *Retskrivningsordbogen*. København: Aschehoug Dansk Forlag A/S.
- Diderichsen, Paul. 1944: ”Perfektparticipium – Supinum – Verbaladjektiv i Dansk og Svensk.” I: *Festskrift till Jöran Sahlgren*. Red. K.G. Ljunggren. Lund: Gleerups.
- 1974: *Elementær dansk grammatik*. København: Gyldendal.
- Einarsson, Jan. 2004. *Språksociologi*. Lund: Studentlitteratur.
- Heger, Steffen. 1998: *Sprog og lyd. Elementær dansk fonetik*. København: Akademisk Forlag.
- Heltoft, Lars och Erik Hansen. 2005: *Grammatik over det Danske Sprog*. Roskilde universitetscenter og Forfatterne.
- Hultman, Tor G. 2003: *Svenska Akademiens språklära*. Stockholm: Svenska Akademien.
- Jacobsen, Henrik Galberg och Peter Stray Jørgensen. 2001: *Politikens Håndbog i Nudansk* (4 udg). København: Politikens forlag.
- Josefsson, Gunlög. 2001: *Svensk grammatik för nybörjare*. Lund: Studentlitteratur.
- Ljung, Magnus och Sölve Ohlander. 1982: *Allmän grammatik*. Malmö: Gleerups.
- Mårtensson, Eva och Jan Svensson. 1988: *Öffentlighetsstruktur och språkförändring*. Lund: Nordiska språk och Särtryck.
- Munck Nordentoft, Annelise. 1973: *Hovedtræk af dansk grammatik. Ordklasser*. København: Gyldendal.
- Nordberg, Bengt. 1986: *Det mångskiftande språket*. Lund: Liber.
- Nørby Jensen, Jørgen. 2004: ”Dem er jeg helt vilde med! Om fokuskongruens i moderne dansk”. I: *På godt dansk. Festskrift til H G Jacobsen*. Århus: Wessel og Huitfeldt.
- Pettersen, Gertrud. 1996: *Svenska språket under sjuhundra år. En historia om svenskan och dess utforskande*. Lund: Studentlitteratur.
- Teleman, Ulf. 1979: *Språkrätt*. Lund: Bröderna Ekstrands tryckeri AB.

Teleman, Ulf och Staffan Hellberg och Erik Andersson. 1999: *Svenska Akademiens grammatik*.

Stockholm: Svenska Akademien.

Zola Christensen, Robert. 1999: *Dansk grammatik for svenskere*. Lund: Studentlitteratur.

Intervjuer

Skaftø Jensen, Eva. Lektor i danska, Roskilde universitetscenter.

Intervjun utförd 06.12.11.

Teleman, Ulf. Professor emeritus i svenska, Lunds universitet.

Intervjun utförd 06.12.05.

APPENDIX

1. Översättningstexten

(De meningar som är kursiverade är de som även översattes skriftligt.)

Jag står i ett stort, ljust rum på ca 20 m² på Vasagatan 27. Väggarna är målade två gånger, och det ser fräscht ut. Vidare konstaterar jag att det är bra kvalitet på färgen. Golvet är fint, plankorna är avhyvlade. Det ser lite kitschigt ut med zebraskinnet framför den öppna spisen. Jag går tillbaka ut i hallen. Här är väggarna bara tapetserade, de är inte målade. Jag kommer nog att kunna trivas ganska bra här, lägenheten är ju trendig. Flera av mina möbler är begagnade, och det passar perfekt med stilen. Jag kan höra att grannarna är intresserade av den nya hyresgästen, för de smyger runt ute i trapphuset.

I den enorma matsalen står borden dukade med fantastiska delikatesser. I köket är bordet också dukat, och där står burkar av olika slag som är öppnade. Det måste vara Siv som har öppnat dem.

2. Jämförelse muntlig och skriftlig översättning – kvinnliga informanter

Muntlig översättning:

Skriftlig översättning:

K1: *målade* [əðə] **malet**
avhyvlade [əðə] **afhøvlede**
tapetserade [ət] **tapetserede**
målade [əð] **malede**
intresserade [əðə] **interesserede**

K2: *målade* [ət] **malet**
avhyvlade [əð] **afhøvlet**
tapetserade [əð] **tapetseret**
målade [əð] **malet**
intresserade [əð] **interesseret**

K3: *målade* [ət] **malet**
avhyvlade [əð] **(ny)afhøvlede**
tapetserade [əð] **tapetserede**
målade [əð] **malede**
intresserade [əðə] **interesserede**

K4: *målade* [əð] **malet**
avhyvlade [əð] **afhøvlet**
tapetserade [əð] **tapetseret**
målade [əð] **malet**
intresserade [əðə] **interesseret**

K5: *målade* [ət] **malet**
avhyvlade [əð] **afhøvlet**
tapetserade [əð] **tapetserede**
målade [əð] **malet**
intresserade [əðə] **interesseret**

3. Jämförelse muntlig och skriftlig översättning – manliga informanter

Muntlig översättning:

Skriftlig översättning:

M1:	<i>målade</i>	[ət]	malede
	<i>avhyvlade</i>	[əð]	afhøvlede
	<i>tapetserade</i>	[əðə]	tapetseret
	<i>målade</i>	[əðə]	malede
	<i>intresserade</i>	[əðə]	interesseret
M2:	<i>målade</i>	[ət]	malet
	<i>avhyvlade</i>	[əðə]	afhøvlede
	<i>tapetserade</i>	[əðə]	tapetseret
	<i>målade</i>	[əð]	malet
	<i>intresserade</i>	[əðə]	interesserede
M3:	<i>målade</i>	[əð]	malet
	<i>avhyvlade</i>	[əð]	afhøvlede
	<i>tapetserade</i>	[əð]	tapetserede
	<i>målade</i>	[əð]	malet
	<i>intresserade</i>	[əðə]	interesserede
M4:	<i>målade</i>	[ət]	malet
	<i>avhyvlade</i>	[ət]	afhøvlet
	<i>tapetserade</i>	[əðə]	tapetseret
	<i>målade</i>	[əðə]	malet
	<i>intresserade</i>	[əð]	interesseret
M5:	<i>målade</i>	[ət]	malet
	<i>avhyvlade</i>	[əðə]	avhøvlede
	<i>tapetserade</i>	[əðə]	tapetseret
	<i>målade</i>	[əðə]	malet
	<i>intresserade</i>	[əðə]	interesseret

4. Jämförande tabell - kvinnliga informanternas uttal

	K-komp		M-komp		Maria
	-ede	-et	-ede	-et	[əðə] [əð] [ət]
<i>Målade</i>					
K1	x		x		x
K2		x		x	x
K3		x		x	x
K4		x		x	x
K5		x	x		x
<i>Avhyvlade</i>					
K1	x			x	x
K2		x	-	-	x
K3	x		x		x
K4	x		x		x
K5	x		x		x
<i>Tapetserade</i>					
K1		x		x	x
K2	x			x	x
K3	x			x	x
K4		x		x	x
K5	x		x		x
<i>Målade</i>					
K1		x		x	x
K2		x		x	x
K3	x			x	x
K4		x		x	x
K5	x		x		x
<i>Intresserade</i>					
K1		x	x		x
K2	x			x	x
K3		x	x		x
K4		x	x		x
K5	x		x		x

5. Jämförande tabell - manliga informanterns uttal

<i>Målade</i>	K-komp		M-komp		Maria
	-ede	-et	-ede	-et	[əðə] [əð] [ət]
M1		x		x	
M2		x		x	
M3		x		x	x
M4		x		x	
M5		x		x	

<i>Avhyvlade</i>	K-komp		M-komp		Maria
	-ede	-et	-ede	-et	[əðə] [əð] [ət]
M1		x	-	-	
M2		x		x	x
M3	x		x		
M4		x		x	
M5	x		x		x

<i>Tapetserade</i>	K-komp		M-komp		Maria
	-ede	-et	-ede	-et	[əðə] [əð] [ət]
M1	x		x		x
M2		x	x		x
M3	x		x		
M4	x		x		x
M5	x		x		x

<i>Målade</i>	K-komp		M-komp		Maria
	-ede	-et	-ede	-et	[əðə] [əð] [ət]
M1	x		x		x
M2		x		x	
M3		x		x	
M4	x			x	x
M5	x		x		x

<i>Intresserade</i>	K-komp		M-komp		Maria
	-ede	-et	-ede	-et	[əðə] [əð] [ət]
M1	x		x		x
M2	x		x		x
M3	x		x		x
M4	x		x		
M5	x		x		x

